

№ 140 (19905) 2011-рэ илъэс БЭРЭСКЭЖЪЫЙ БЭДЗЭОГЪУМ и 20

Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэмрэ и Правительствэрэ ягъэзет

УнакІэ къызэІуахыгъ

Тыгъуасэ, бэдзэогъум и 19-м, Федеральнэ къэралыгъо унитарнэ предприятиеу «Ростехинвентаризация — Федеральное БТИ» зыфиlорэм икъутамэу АР-м щыіэм Іоф зыщишіэщт унакіэ Мыекъуапэ къыщызэіуахыгъ. Ащ фэ-

Техническэ инвентаризацием фэгъэзэгъэ учреждениемедоахахедег неІшфоїк мех бизнес цІвкІум ыкІи гурытым ауж ихьагъэр зэрэмымакІэр, псэупІэ зиІэу республикэм исым ипчъагъэ зэрэхахъорэр къеушыхьаты, — къы Іуагъ ащ.

Къутамэм ипащэхэм закъыфигъазэзэ, цІыфэу къяуалІэдехапыхт естеГиышк медех игъом зэраГэкГагъахьэхэрэм, чэзыум бэрэ ежэнхэу щымытэу -ареатафадее дехеІшаф-оІефя кІэхэрэм афэшІ «тхьашъуегъэпсэу» къариІуагъ.

Джащ фэдэу ежьхэм яунаеу, лъэхъаным диштэу зэтегъэпсыхьагъэу унакІэ яІэ зэрэхъугъэм фэшІ къутамэм ипащэхэми Іоф щызышІэхэрэми къафэгуш

Іуагъ ФГУП-у «Ростех-

инвентаризация — Федеральное БТИ» зыфиІорэм ипащэ игуадзэу Андрей Коркиныр.

Нэужым Алексей Петрусенкэмрэ Андрей Коркинымрэ лентэ плъыжьыр зэпаупкІыгъ. Къутамэм ипащэу Бэгъ Мурат тырихыгъ.

унакІэр зэрэгьэпсыгьэм, цІыф--єцествфа дехеІшаф-оІефя мех кІэным иамалэу яІэхэр зыфэдэхэм хьакІэхэр нэІуасэ фишІыгъэх. Ащ къызэриІуагъэмкІэ, къутамэм Адыгеим ирайонхэмрэ къалэхэмрэ ащылажьэхэу отделений и і, зэк Іэри лъэхъаным диштэрэ оборудованиеу яІофшІэн къэзыгъэпсынкІэхэрэмкІэ зэтегъэпсыхьагъэх. Джырэблагъэ Мыекъопэ ыкІи Тэхъутэмыкъое районныажеТяецеств мехеПаша мех

Ащ ыуж Ростехинвентаризацием икъутамэу Къыблэ ыкІи Темыр-Кавказ шъолъырхэм ащыГахык дехешапк мехеПыша жьэгъэхэ зэхэсыгъо унакІэм щыряІагъ. Ащ къызэрэщыхагъэщыгъэмкІэ, Адыгеим щыІэ къутамэм блэкІыгъэ илъэсым сомэ миллион 87-рэ хэхъоныгъзу ышІыгъ, пстэумкІи сомэ миллион 18 хэбзэІахь зэфэшъхьафхэм ахилъхьагъ. ТапэкІэ цІыфхэм фэІо-фашІэу афигъэцакГэрэм джыри хагъэхъонэу, отделыкІэхэр къызэІуахынхэу гухэлъхэр яІэх.

ХЪУТ Нэфсэт. Сурэтыр Іэшъынэ Асльан

ЗыцІэ къыриІуагъэхэм адырагъэштагъ

Тыгъуасэ, бэдзэогъум и 19-м, правопорядкэмкІэ АР-м икоординационнэ Совет зэхэсыгъоу и агъэм тхьамэтагъор щызэрихьагъ AP-м и Ліышъхьэ ипшъэрылъхэр зыгъэ-цэкіэхэрэ Къумпіыл Мурат. AP-м хэгъэгу кіоці Іофхэмкіэ и Министерствэ ГИБДДмкіэ и Гъэіорышіапіэ, ОМОН-м ыкіи спецназым япащэу агъэнэфэщтхэм якандидату[,] рэхэм ащ щахэплъагъэх.

Александр Речицкэм а ІэнатІэхэм аІуагъэхьанхэу къыгъэлъэгъуагъэх министрэм игуадзэщтыгъэу, тылым илъэсыбэрэ ипэщэгъэ Чыназыр Алый, ОМОН-м ипэщагъзу Владимир Ивченкэм ыкІи спецназым ипэщагъэу Дмитрий Кравцевым якандидатурэхэр. Координационнэ Советым хэтхэм зэдырагъаштэу полковникэу Чыназыр Алый АР-м хэгьэгу кІоцІ ІофхэмкІэ иминистрэ игуадзэу,

Министерствэм ипащэу ГИБДД-мкІэ ГъэІорышІапІэм ипащэу агъэнэфэныр, полковник у Владимир Ивченкэр ОМОН-м ипэщэ ІэнатІэ, полковникэу Дмитрий Кравцевыр спецназым ипэщэ ІэнатІэ къа-Іугъэнэжьыгъэнхэр игъоу алъытагъ.

Законым къызэрэдильытэрэм тетэу УФ-м хэгьэгу кІоцІ ІофхэмкІэ иминистрэу Нургалиев Рэщыдэ мы кандидатурэхэм нэІуасэ зафишІыщт, ары къэзыгъэнэфэщтхэри.

ХЪУТ Нэфсэт.

Статистикэм къытырэ пчъагъэхэм къызэрагъэлъагъорэмкІэ, Урысыем щыпсэурэ кІэлэцІыкІу мини 5 фэдизмэ уз щынагьор — адэбз узыр (онкологиер) яГэу илъэс къэс агъэунэфы. Агъэхъужьын алъэкІырэр ахэм азыныкъу. Ау врач-онкологхэм теубытагъэ хэльэу къызэраІорэмкІэ, ащ нахьыбэми ІэпыІэгъу афэхъунхэ, агъэхъужьынхэ алъэкІыщтыгъ узыр нахь пасэу къыхэгъэщыгъэныр, охътэ лые темышІэу кІэлэцІыкІум еІэзэгъэныр -естистиноста при неажество

ПСАУНЫГЪ

ІэпыІэгъу къафэхъущт

мэ. Арэущтэу профилактикэм медицинэ шІэныгъэм кІэу къыкІуачІэ иІагъэемэ, сымаджэхэм япроцент 90-р къагъэнэжьын алъэкІыщтгъагъэ.

Урысыем медицинэ шІэныгъэхэмкІэ и Академие и Урысые

онкологическэ научнэ гупчэу ьлохиным ыціэ зыхьырэм кІэлэцІыкІу онкологиемкІэ ыкІи гематологиемкІэ инаучнэ-ушэтыпІэ институтрэ ШІушІэ фондымрэ зэгъусэхэу кІэлэцІыкІу онкологием епхыгъэ информацие къызэрыпхын плъэкІыщт справочнэ онлайн-гупчэ зыкІ зэхащагь: pediatriconcology.ru/ Детская онкология. рф.

Интернет-технологиякІэхэм врачхэм амалышІухэр къаретых. Пстэуми апэу специалистхэм къызэрэхагъэщырэмкІэ мы ўзым еІэзэгъэным фэгъэхьыгъэу

хэхьагъэм чэщ-зымафэм узыщыфэе уахътэм ащ зыщыщыбгъэгъозэн плъэкІыщт, зэсэнэхьатэгъухэри шызэдэгушыІэнхэ, ІэпыІэгъу зэфэхъужьынхэ амал къеты.

Гупчэ гъэзетхэм къызэратхырэмкІэ, зигугъу къэтшІыгъэ онлайн-гупчэм къытырэ амалхэр унагъохэмкІи Іэрыфэгъух. Ахэм псынкІ эу ащ къыщагъотын алъэкІышт ІэпыІэгъу къызыщаратын алъэкІышт федеральнэ ыкІи региональнэ гупчэхэм афэгъэхьыгъэ къэбар игъэкІотыгъэ. Джащ фэдэу сайтым рагьотэщтых, а узыр зиІэхэм ІэпыІэгъу афэхъурэ шІушІэ фондхэм ыкІи организациехэм яхьыл Іэгъэ информациери. Къыхэгъэхъожьыгъэн фае ащ фэдэ къин къызыфэкІогъэ, гумэкІыгъо зиІэ цІыфхэр мыш шызэдэгушы Гэнхэ амали а интернет-технологиякІэм къызэритырэр.

(Тикорр.).

Зэкъошныгъэм игъогухэмкІэ

«Нэфыр» фестивалым хэлажьэ

КІэлэціыкіу ансамблэу «Нэфыр» Тыркуем кіуагъэ. Адыгеим икіыгъэ купыр Стамбул зынэсым, адыгэ быракъхэр агъэбыбатэхэзэ тилъэпкъэгъухэр къытпэгъокІыгъэх.

кІэхэр нэгушІохэу къытІукІагъэх. Фирмэу «Нарт-турым» ипащэу Нэгъой Яшар, тильэпкьэгъу ныбжык Іэхэр къызытпэгъокІыхэм, «Лъэпэрыштьу» зыфиІорэ орэдыштьор

Адыгэ Хасэм хэт ныбжыы- пчэгум щагъэжъынчызэ тырагъэблэгъагъ.

Тыркуем икъалэу Бурсэ пэмычыжьэу щыпсэурэ адыгэ къуаджэхэм танэсыныр псынкІэ къытфэхъугъэп. СыхьатиблкІэ гъогур ткІугъэ. Апэрэ

мафэм зыдгъэпсэфынэу тыфежьагъэп. Къалэу Мустафакемальпаша имэр тыригъэблагъи, концертыр «Нэфым» къытыгъ. Нэужым адыгэхэр зыдэс къуаджэу Солуджак тыкъыщыуцуи, ныбжыкІэхэм зэхащэгъэ адыгэ джэгум тыхэлэжьагъ.

НЫБЭ Анзор.

Лъэцэрыкъо Бислъанрэ Гъошэ Хъалидэрэ адыгэ мэкъамэхэу

япщынэхэм къарагъэІуагъэхэм

кІэлэцІыкІухэр дэхэ дэдэу къа-

дэшъуагъэх, адрэ творческэ купхэм къахэщыгъэх, къекІо-

лІэгъэ цІыфхэр льэш дэдэу Іэгу

ыпэкІэ Адыгеим къикІыгъэ ку-

пыр къалэхэу Бурсэ, Мустафа-

кемальпаша ыкІи ахэм къа-

пэІулъ чылагъохэм ащыІагъэх,

тильэпкьэгъухэм аІукІагьэх,

зэдэгущыІэгъу фабэ адашІыгъ,

«Нэфым» джыри концерты-

бэ Тыркуем къыщитынэу щыт.

Ащ дакІоу, хэкужъымрэ хымэ

хэгъэгумрэ ащыпсэурэ адыгэ-

-етып ахан естыныхпеск мех

ным фэшІ зэІукІэ зэфэшъхьаф-

хэр ыкІи Іофтхьэбзэ гъэшІэ-

Сурэтхэм арытхэр (сэмэ-

гумкІэ къебгъэжьэнышъ): къа-

лэу Мустафакемальпаша

имэрэу Куртулан Сади,

Бырсыр Батырбый ыкІи

Нэгъой Яшар; къалэу Яло-

вэ щыкІогьэ фестивалым

ДЭРБЭ Тимур.

Тыркуер.

джэгухэр ащызэхащагъ.

Фестивалым хэлэжьэнхэм

къафытеуагъэх.

гъонхэр зэхащэх.

«Нэфым» Тыркуер Ансамблэм хэт пщынаохэу

къыдэшъо

КІэлэцІыкІу къэшъокІо ансамблэу «Нэфыр» мы мазэм и 15-м къыщегъэжьагъэу Тыркуем щыІ. Хабзэ зэрэхъугъэу, АР-м и Къэралыгъо Совет Хасэм идепутатэу КІэрмыт Мухьдинэ «Нэфыр» ильэс къэс тилъэпкъэгъухэр зыщыпсэухэрэ хэгъэгухэм ащыщ ещэх, концертхэр къащарегъэты. КъэшъокІо ансамблэр ежь имылъкукІэ Мухьдинэ егъэлажьэ, ІэкІыб къэралхэр къызэракІухьащтыри ыпшъэ дэкІы. Ансамблэм игъусэхэу тильэпкъэгъухэм аГокГэх гуманитар ушэтынхэм апылъ Адыгэ республикэ институтым ипащэу, шІэныгъэлэжьэу Бырсыр Батырбый, зэльашІэрэ орэдыІоу Кушъэкъо Симэ, ижъырэ орэдхэр къэзыІохэу, шыкІэпшынао-хэу Абыдэ Хьисэрэ Артуррэ, Адыгэ къэралыгъо телевидением и Іофыш Іэхэу ТІэшъу Светланэрэ Яхъул Гэ Мэдинэрэ, гъэзетэу «Адыгэ макъэм» илІыкІоу мы сатырхэр къэзы-

«Нарт-тур» зыфиІорэ зекІо ІофшІапІэу Тыркуем щылажьэрэм ипащэу, тильэпкъэгъоу -ехие «qифеН» qaшR йостеН лэжьэщт концертхэр, зэІукІэу ышІыщтхэр зэкІэ зэрегъэзафэ. Бэдзэогъум и 18-м къалэу Яловэ щыкІогъэ фестивалышхоу Урысыем иреспубликэхэу Дагъыстан, Темыр Осетием, Грузием, Абхъаз Республикэм ык и нэмыкІхэм къарыкІыгъэхэр зыхэлэжьагъэхэм Адыгеир

«Нэфым» къыщигъэлъэгъуагъ.

«Телефон бзэджашІэхэм» шъуафэсакъ

Адыгеим и МВД зэригъэунэфыгъэмкІэ, республикэм хэр зэрэщагьапц эхэрэм ипчъагъэ аужырэ уахътэхэм хэпшІыкІэу нахыыбэ хъугъэ. Ащ фэдэ бзэджашІэхэм пенсионерхэр, нэжъ-Іужъхэр ары нахьыбэу агъапцІэхэрэр. Ащ фэшІ, мы илъэсым ижъоныгъокІэ-мэкъуогъу мазэхэм МВД-м Іофтхьабзэхэу «Социальное мошенничество» ыкІи «Пенсионер» зыфиІохэрэр республикэм щызэхищэгъагъэх. АщкІэ СМИ-ри Интернетыри къыздырагъэІагъэх.

Арэу щытыми, телефонкІэ цІыфхэр зэрагъапцІэхэрэм ипчъагъэ къыщыкІэрэп. ЯІахьыл гупсэхэм ащыщ автомобиль аварием хэфагъэу е бзэджэшІагъэ зэрихьагъэу, ащ къыхэкІыжьыным пае ахъщэ арагъэхьын фаеу къараІо. Ар

охшешах устуучах ашоГшас зытІупщыгъэхэр щыІэх.

Ащ фэдэ бзэджашІэхэр зэрэщыГэхэм, хьоршэрыгьэкІэ цІыфхэр зэрагьапцІэхэрэм афэгъэхьыгъэ СМС-р МВД-м ипащэхэм яльэ Іук Гэ сотовэ операторхэм етІупщыгъэу арагъэхьых. КъызыІумык Гагъэхэми охътэ благъэм къалъыІэсыщт.

Къызлъымы Гэсыгъэхэри, «телефон бзэджашІэхэм» шъуафэсакъ. Ащ фэдэу къышъуфытеохэмэ, зяшъумыгъэгъапцІзу, полицием макъэ ежъугъэІу.

Делегатхэр хадзыгъэх

Тызыхэт илъэсым ибэдзэогъу и 16-м политическэ партиеу «Урысые Федерацием и Коммунистическэ партие» и Адыгэ республикэ къутамэ зимычэзыу я XLV-рэ отчет конференцие иІагъ.

КПРФ-м иреспубликэ къутамэ 2010-рэ илъэсым иІоныгьо къыщыублагьэу 2011рэ илъэсым ибэдзэогъу нэсырэ пІальэм Іоф зэришІагъэр конференцием хэлэжьагъэхэм хъункІэ алъытагъ.

КПРФ-м зимычэзыу я XIV-рэ Зэфэсэу иІэщтым хэлэжьэщт делегатхэр конференцием щыхадзыгъэх. Делегатхэу агъэнэфагъэх КПРФ-м и Адыгэ республикэ къутамэ иапэрэ секретарэу Е. Й. Саловыр, партием и Джэджэ район къутамэ иапэрэ секретарэу И. А. Викленкэр, партием и Мыекъопэ къэлэ комитет хэтэу Ю. А. Сапыир.

КІэтхыкІыжьын-2010-рэ

УрысыемкІэ зэфэхьысыжьхэр

2010-рэ илъэсым цІыфхэм якІэтхыкІыжьын рагъэкІокІыгъ. Ащ зэфэхьысыжьхэр икъоу джыри фашІыгъэхэп. Официальну ахэр 2012-рэ илъэсым мэкъуогъум и 30-м нэс къаІожьыщтых. Пчъагъэхэр цІыфхэр зэрэхъурэр зыфэдизым, зыдэщыІэхэм, унагъо зиІэхэм, хъулъфыгъэ ыкІи бзылъфыгъэ пчъагъэу зэрэхъухэрэм, зыщыщ лъэпкъхэм, бзэу аГульым, къэралыгъоу зицІыфхэм, зэрэпсэухэрэ мылъкур къыздырахырэм, Іоф ашІэмэ е амышІэмэ, яунэгьо хъызмэт зыфэдэм, нэмыкІхэми афэгъэхьыгъэщтых.

Тыгъэгъазэм и 31-м нэс миграцием фэгъэхьыгъэ къэбархэр, псэупІэхэр зищыкІагъэхэр, лъэпкъ зэфэшъхьафхэм демографиемкІэ ыкІи социальнэ-экономическэ лъэ--тэтых дехфоІк єІмехоамын хэр тагъэшІэщтых.

ПэшІорыгъэшъэу къызэралъытагъэмкІэ, кІэтхыкІыжьынхэм ялъэхъан УФ-м нэбгырэ миллиони 142-рэ мин 905,2-рэ щатхыгъ. Ахэм анэмыкІзу ІэкІыб къэралхэм ащыІэ тихэгьэгогъухэу (иунагъо исхэри ахэтэу) нэбгырэ мин 90,7-рэ кІатхыкІыжьыгъ, джащ фэдэу ІэкІыб къэралхэм ащыпсэухэу, ау пІэльэ гъэнэфагъэкІэ Урысыем къэкІуагъэхэу шыІэхэу нэогырэ мин 487,3-рэ атхыгъэх. Аужырэ кІэтхыкІыжьынитІум азыфагу Урысыем щыпсэурэ -оиллим естастия мехфыПр ни 2,2-кІэ нахь макІэ хъугъэ (процент 1,6-кІэ), 2002-рэ илъэсым зэкІэми тызэхэтэу едилден дечлитшучхедект 145166,7-рэ.

– ЦІнф пчъагъэу (мыкощыхэу, зы чІыпІэ исхэу) УФ-м шыпсэүхэрэр зэрэхъухэрэр адрэ къэралыгъохэм ябгъапшэмэ. Урысыем я 8-рэ чІыпІэр еубыты. Тапэ итых Китаир, Индиер, США-р, Индонезиер, Бразилиер, Пакистан, Бангладеш. Илъэс телъытэу цІыфхэм ахэкІырэр фэдитІукІэ нахьыбэ хъугъэ.

Аужырэ кІэтхыкІыжьынхэр

ноиплим ефилден мехеГешие фэдиз атхынэу хъугъэп, ахэр зыщыкощыжьхэрэ уахътэм ар

Урысые ФедерациемкІэ субъект 63-мэ нахь макІэу цінфхэр ащыпсэухэ зэрэхъугъэри къэнэфагъ. Нахымбэу пчъагъэм зыщыхэкІыгъэхэр Магадан хэкур (процент 14), Псков хэкумрэ Коми Республикэмрэ (процент 11,5-рэ), Мурманскэ, Кировскэ, Курганскэ хэкухэр (процент 11). Мы чІыпІэхэм ащылІэхэрэм анэмыкІэу, къарыкІыжьырэ цІыфхэри нахьыбэ хъугъэх.

Урысые Федерацием исубъект 20-мэ ащыпсэурэ нэбгырэ пчъагъэм хэхъуагъ. Анахьэу ар къызщылъэгъуагъэр Дагъыстан Республикэр (процент 15,6-рэ къахэхъуагъ), Чэчэн Республикэр (процент 15), къалэу Москва (процент 11), Къэрэщэе-Щэрджэс Республикэр (проценти 7,2-рэ), Ханты-Мансийскэ округыр (проценти 6,9-рэ).

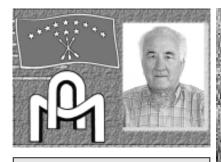
2010-рэ илъэсым зэхащэгъэгъэ кІэтхыкІыжьынхэм пэшІорыгъэшъэу къызэрагъэльэгьуагьэмкІэ, 2002-рэ ильэсым къыщегъэжьагъэу къалэхэмрэ къуаджэхэмрэ ащыпсэурэ цІыфхэм япчъагъэ зэхъокІыгъэп пІоми хъущт. Къалэхэм адэсхэр цІыфхэм япроцент 73,7-рэ (2002-м ар процент 73,7-рэ хъущтыгъ), къуаджэхэм ащыпсэухэрэр процент 21,3-р (зэрэхъущтыгъэр процент 26,7-рэ) ары.

ЙкІыгъэ илъэсым чъэпыогъум и 14-м тефэу Урысыем къалэу е къэлэ теплъэ иІ у псэупІ з 2386-рэ итыгъ. 2002-рэ ильэсым щыІэгьэ кІэтхыкІыжьыным къызэригъэлъэгъогъагъэм елъытыгъэмэ, пчъагъэр 554-кІэ нахь макІэ хъугъэ. Аужырэ ильэси 8-м къуаджэхэмрэ къутырхэмрэ нэбгырэ мини 2,2-рэ къащыкІагъ. Ащ ушъхьагъу фэхъугъэхэм ащыщых цІыфхэр ахэм зэрадэк Іыжьыгъэхэр, псэупІэ цІыкІоу зэпэблагъэхэр зэрэзэхэхьажьыгъэхэр е къутырхэр къалэхэм къызэльаубытырэ чІыгухэм зэрахатхэжьыгъэхэр.

ТапэкІи зэрэщытыгъэм фэдэу, тикъэралыгъо хъулъфыгъэу щыпсэурэр бзылъфыгъэхэм анахый нахь мак І. Экспертхэм къызэраІорэмкІэ, хъулъфыгъэхэр нахь ныбжьыкІэхэу ыкІи нахьыбэу зэрэлІэхэрэм къыхэк Ізу япчъагъи нахь къыщэкІэ.

ШЪАУКЪО Аслъангуаш.

Поынкізу, чізнагьз фэмыхьоу
ЛЭЖЬЫГЬЭР ІУТХЫЖЬЫН

ЛІЭХЪУСЭЖЪ Хьаджэрэтбый, «Адыгэ макъэм» ижурналист.

Республикэм коцым и Іухыжьын бэдзэогъум и 19-м ехъул Ізу зыщынагъэсыгъэр

Районхэр	Гектар пчъа- гъзу Іуахы- жьыщтыр	Гектар пчъа- гъзу Іуахы- жылгъзр	Тонн пчъа- гъзу къахъы- экъыгъзр	Зы гектарым центнер пчъагъзу къырахыгъэр
Джаджэр Кощхьаблэр Красногвардейскэр Мыекъуапэр Тэхъутэмыкъуаер Теуцожьыр Шэуджэныр къ. Мыекъуапэ Адыгэкъал	23894 15533 12863 4203 1818 6251 13240 2825 360	15607 5948 7667 2250 1378 4241 6447 1550 250	70069 24506 37024 6042 3105 15598 29044 4477 500	44,9 41,2 48,3 26,9 22,5 36,8 45,1 28,9 20,0
РеспубликэмкІэ	80993	45338	190365	42,0

Мыгъэрэ Іоныгъошхом инепэрэ тамыгъэ шъхьа Мы сурэтым ишъулъагъорэр. Джащ фэдэ комбайнэ зэфэшъхьафхэу 400-м фэдиз хьазыр зы мафэм республикэм игубгъо гъэбэжъулъэхэм арэхьэх. Ахэм непэ бжыхьэ коцыр Іуахыжьы.

Мы сурэтыр Красногвардейскэ районым щыщ СПК-у «Родинэм» икоц хьасэ къщцытетхыгъ.

Красногвардейскэ районым щыщ СПК-у «Родина» зыфиІорэм икоц хьасэу гектари 110-рэ хъурэм тызынэсым, ащ иІухыжьын комбайнэхэр фежьэгъагъэх. «Клаас» зыфиТорэм тесых комбайнерхэу Николай Алифиренкэмрэ Николай Асеевымрэ, «Доным» Іоф рагъашІэ Николай Пончиловымрэ Виталий Косиновымрэ, «Нивэр» зиехэр Анцокъо Кущыкурэ ащ икІэлэ Алыйрэ. Ахэр коц хьэсэ гъожьым зэлъыхэхьагъэх. Охътабэ темышІэу комбайнэхэм ябункерхэм лэжьыгъакІэр арыз мэхъушъ, макъэ къарагъэЈу автомашинэхэм арысхэм. КамАЗ-хэмкІэ ахэм псынкІ у альэІ эсых Блэгъожъ Юрэрэ Ягьумэ Рэмэзанэрэ. Дышъашъо зытеорэ коцкІэ ушъэгъэ автомашинэ инхэр хьасэм хэкІхэшъ, хъызмэтшІапІэм ихьамэ екІух.

- Мыгъэ Іутхыжьынэу ти-Іагъ хьэ гектар 288-рэ, рапс гектар 300, коц гектар 935-рэ, -Іоныгъор зэрэкІорэм тыщегъэгъуазэ хъызмэтшІапІэм иагроном шъхьаІэу Дэунэ Азэмат. — Хьэ хьасэхэм ащыщхэу нахь къызэтенагъэхэр гектар телъытэу центнер 40-м къыщымыкІэу къытэтагъэх. ЧъыІэмрэ ощхымрэ зэгоогъэхэ хьасэхэм къатыгъэр нахь макІ — зы гектарым центнер 35-рэ. Тызыхэт лъэхъаным зэкІэ льэкІэу тиІэр зэтхьылІагъэр коцым иІухыжьын. Комбайнэхэм лэжьыгъэу къаІожьырэр хьамэм ятэгъащэшъ, ятэгъэукъэбзышъ, тэгъэхьазыры зичІыгу Іахь къытфэзыгъэзагъэхэм яттынэу.

— Пай пэпчъ сыда яшъутырэр? — теупчІы.

— Лэжьыгъэу зы тонн, тыгъэгъэзэ дагъэу килограмм 20, шъоущыгъу дзыо пай пэпчъ

Яхьасэхэр дэгьоу къятэх

ятэты. АщкІэ зэкІэри къытфэраз.

— Хыпкъхэм зыгорэ яшъопla?

— Ахэм ащыщхэм чІыгу шъхьашъор атетэгъэушъэбыкіы, дискхэмкіэ тарэкіо е полупар хъунхэу тэжьох. Хыпкъ гектар 83-м ятіонэрэу натрыф щытшіэжьыгъ былыміускіэ дгъэфедэнэу.

Коц хьасэу а мафэм Іуахыжыштыгъэр дэгъоу къятэщтыгъ — гектар телъытэу центнер 50-м къыщымыкІзу къырахыщтыгъ. Фэшъхьаф хьасэхэу комбайнэхэм къяжэхэрэм ащ нахь макІз къамытынэу зэрэгугъэхэрэм Дэунэ Азэмат къыкІегъэтхъы.

— Аужырэ ильэситІум лэжынгьэ зэфэшъхьафхэм якьэгъэкІын мы хъызмэтшІапІэм анаІэ нахь щытырагъэты зэрэхъугъэм джы гъэхъагъэхэр къыкІэкІох, — elo районым мэкъу-мэщымкІэ игъэІорышІа-

пІэ ипащэу мыщ тыкъэзыщэгъэ Владимир Сергиенкэм. — ТехникакІэр илъэс къэс мымакІэу къащэфы, чІыгур дэгъоу пхъэным фагъэхьазыры, чылэпхъэ лъэпкъышІухэр агъэфедэх, игъом мапхъэх, хьасэхэм ящыкІэгъэ минеральнэ гъомылэр аІэкІагъахьэ, чІэнагъэ фэмыхъоу ялэжьыгъэ аугъоижьы.

Тызыхэхьэгъэхэ механизаторхэри водительхэри хьызмэтшапіэм ипащэхэм афэразэх. Псэу зэшъощтхэм щагъакіэхэрэп, вагон ціыкіоу щышхэнхэм тырагъэпсыхьагъэу душевоир зыхэтым ит стол кіыхьэм кіэлъырысхэу Іоныгъом хэлажьэхэрэр губгъом щагъашхэх. Механизаторхэми шоферхэми лэжьыгъэу къаІожьыгъэ ыкіи зэращэгъэ пчъагъэм ельытыгъэу лэжьапкіэр араты.

Сурэтым итыр: Владимир Сергиенкэр (сэмэгумкІэ ятІонэрэу щыс) Іоныгьом хэлажьэхэрэм адэгущыІэ.

Шэуджэн районым щыщ ООО-у «Премиум» зыфиІорэм икоц хьэсэ инэу комбайнэ заулэ къызщекІокІырэм тыщыІукІагъ ащ ипащэу Лъэустэнджэл Мэдинэ.

— Мыгъэ Іутхыжынэу ти-Іэр бжыхьэсэ гектар 3080-рэ, ащ щыщэу хьэр гектар 220-рэ, рапсыр гектар 415-рэ, адрэр коцы, — elo ащ. — Хьэм цент-

«Джон-Дирыр» комбайнэ дэгъу

нер 40, рапсым центнер 22-рэ гектар тельытэу къарытхыгъ. Коцыр мэфэ заулэ хъугъэ зы-

Іутхыжырэр, тыугьоижьыгьэ гектаришьэ заулэмэ зы гектарым тельытагьэу центнер 50-м льыкІахьэу къатыгь. Нахь коц хьэсэ дэгъухэм яІухыжьын тызыфежьэкІэ, гектарым къитхырэм къыхэхьонэу тэгугъэ.

— Комбайнэ тхьапша коцыр зэрэІушъухы-жьырэр?

кьырэр: — Комбайни 5.

Заводэу «Ростсельмашым» къыдигъэк Іыгъэ комбайнэу «Акрос» зыфи Іорэм фэдэу 4 ти І. Я 5-р Іэк Іыб хэгъэгум къыщаш Іыгъэ комбайнэ дэгъу дэдэу «Джон-Дирым» фэд.

— Хэта а комбайнэ дэгъу дэдэм тесыр?

— Тимеханизатор пэрытэу Николай Вербицкэр ары. А комбайнэр псынк Тэу мак То, чТэнагъэу ыш Тырэр мэк Тэд, гъэстыныпхъэу ыгъэк Тодырэри адрэ комбайнэхэм анахь мак Тьап Тэми, илъэс зыт Тущк Тэыкъищэфыжьыщт.

— «Акросхэм» Іоф языгъа-

ы шІэхэрэр хэтха?

— Василий Моргуновыр, Николай Зинченкэр, Эльдэрэ Нурбый, Василий Заволодкэр арых ахэм атесхэр. Зы мэфэ ІофшІэгъум зэпымыоу коцыр зы ІуахыжькІэ, комбайнэхэм гектари 120-м лъыкІахьэу къа-Іожьы. Уаем тызэпимыгъэумэ, тикоц мэфэ 12-кІэ тыугъо-ижьыщт.

— Комбайнэхэм лэжьыгъэр акІэзыщхэрэм ащыщхэм ацІэ къытфеІу.

— КамАЗ-м исэу Пыхъукъо Зураб дэгъоу Іоф ешІэ. Адрэ машинэхэм арысхэм ащыщых Байкъулэ Нурбый, Нэгъой Ас-

лъан, ШъхьакІэмыкъо Мыхьамэт, нэмыкІхэри.

Тяплъы комбайнитфэу коц хьасэу гектари 104-рэ хъурэм къыщекlокlхэрэм. Угукlэ уагъатхъэу ахэм лэжьыгъакlэмкlэ автомашинэхэр къызэлъаушъэх.

Сурэтхэм арытхэр: «Джон-Дирым» тес комбайнерэу Николай Вербицкэр; «Джон-Дирыр» коц хьасэм къыщекІокІы.

ЦІыфыбэмэ якІуапІэу

Урысые Федерацием исубъектхэм зичІыопс идэхагъэкІэ, зыфэдэ щымыІэ ыкІи къагъэуеджана еГимехеПпыГь еденуел къахэщыхэрэм Адыгэ Республикэр зэу ащыщ. АдыгеимкІэ анахь мэхьанэшхо зиІэхэм ахалъытэ чІыопс паркэу «ТхьачІышхор». Ащ итеплъэ узэрэзыІэпищэрэм имызакьоу, икъушъхьэ цакІэ, ипсыхъо ыкІи жьыр зэрэшыкъабзэмкІэ, игъочІэгъкІэ, нэмыкІ объектхэмкІэ ар зэкІэми къахэщы. ЕтІани къэІогъэн фае псэушъхьэ ІэлхэмкІэ, ежь-ежьырэу къэкІыхэрэмкІэ мы чІыпІэр баеу зэрэщытыр. Къыпэгъунэгъоу щыт зэфэшІыгъэ Кавказ биосфернэ заповедникым елъытыгъэмэ, чІыопс паркэу «ТхьачІышхом» зэкІэ шІоигъоныгъэ зиІэхэр шъхьафитэу дэхьанхэ алъэкІы. Ащ къыхэкІыкІэ мы къагъэгъунэрэ чІыопс объектыр Адыгеим щыпсэухэрэм ямызакъоу, тигъунэгъу субъектхэм ыкІи Урысыем ичІыпІэ зэфэшъхьафхэм къарыкІыгъэ зекІохэм якІуапІэ хъугъэ.

ЧІыопс паркэу «ТхьачІышхор» хэушъхьафыкІыгъэ чІыопс чІыпІэу зыщытыр бэшІагъэ. БлэкІыгъэ лІэшІэгъум ия 80-рэ ильэсхэм адэжь джы чІыопс паркыр зыдэщыІэм «Туриный» зыфиІорэр щытыгъ. А уахътэм ащ пшъэрыльэу иІагьэр зэшэкІохэрэ псэушъхьэ лъэпкъхэу макІэ хъугъэхэр къэгъэнэжьыгъэнхэр ары. Ay 1997-рэ илъэсым AP-м и Президент иунашъокІэ чІыопс

къэгъэнэжьыгъэнхэм, чІыопсым ичІыпІэ дахэхэм, къэкІыхэрэм ыкІи псэушъхьэхэм ядунае, ахэм ягенетическэ фонд хэхъоныгъэхэр егъэшІыгъэнхэм пае чІыопс паркыр агъэпсыгъагъ, ащ игъунапкъэхэр агъэнэфэгъагъэх. Нэужым, 1998-рэ илъэсым, АР-м и Правительствэ чІыопс паркым и Положение ыштагъ. 1999-рэ илъэсым чІыопс паркэу «ТхьачІышхор» Дунэе чІыопс къэкІуапІ у ЮНЕСКО-м испискэ ха-

АР-м ичІыопс паркэу «ТхьачІышхом» ипащэў Шэуджэн Инвер къызэриІуагъэмкІэ, илъэсипшІым къыкІоцІ чІыопс паркыр тхьапэм тетхэгъэ къодыеу щыІагъ. Ау ащ къикІы рэп Іоф ымышІагъэу, зекІохэр, чІыопсыр зикІасэхэр бэу къемыкІуалІэщтыгъэхэу. Ау паркыр зыми къыгъэгъунэщтыгъэп, мэз лъагъохэр ежь зекІохэм фашІыщтыгъэ. ЗекІоу къакІохэрэм хэт щыщи гъунэ алъифыщтыгъэп, фитыныгъэ зимыІэ шакІохэр къакІощтыгъэх, хэкІхэр тыдэкІи щыратэкъущтыгъэх.

БэмышІэу чІыопс паркым изытет нахышІум ылъэныкъокІэ зэхъокІыныгъэхэр фэхъухэу ригъэжьагъ. 2010-рэ илъэсым Адыгэ Республикэм иминистрэхэм я Кабинет унашъоу ышІыгъэм тетэу АР-м ичІыопс паркэу «ТхьачІышхор» агъэпсыгъ. Ащ пшъэрыль шъхьаІэу иІэхэм ащыщ КъумпІыл Мурат, чІыопсым тыкъэзыуцухьэрэ дунаир къэ

гъэныр, къагъэгъунэрэ паркым иІэгьо-блэгьухэм научнэ ыкІи ушэтын ІофшІэнхэр ащызэхэ-

Мы къэралыгьо учреждением игъэпсын зи ахьыш у хэзышІыхьагъэхэм ащыщ АР-м и Лышъхьэу ТхьакІущынэ Аслъан, Премьер-министрэу икъэкІуапІэхэмкІэ І ъэІорышІапІэм ипащэу С. Колесниковыр.

- ЧІыопс паркыр зэрэщы-Іэм ыкІи картым зэритым

нэмыкІзу, Адыгеим ыкІи Урысыем къарыкІырэ зекІохэм шІуагъэ къафихьэу гъэпсыгъэн фае, — еІо Инвер. — Зыгорэхэр зэблэпхъунхэр, зэхэпкъутэнхэр сыдигъокІи псынкІэ, ау зыпкъ ибгъэуцожьыныр, къэбгъэнэжьыныр бэкІэ ащ нахь къин. Арышъ, анахь пшъэрылъ шъхьаГэу зыфэдгъэуцужьхэрэм ащыщ чІыопс паркым къэгъэльэгьон дэгьухэр иІэу гьэпсыгъэныр, Тхылъ плъыжьым дэхьанхэ зыльэкІыщт псэушъхьэхэмрэ къэкІыхэрэмрэ цІыфхэм пэрыохъу тафэмыхъоу ядгъэльэгъунхэр. ЯтІонэрэмкІэ, пстэуми анахь шъхьа Гэр туризмэм лъэныкъо зэфэшъхьафхэу иІэхэр къыдэтлъытэхэзэ, чІыопс паркым зегъэушъомбгъугъэныр ары. Ащ нэмыкІзу, экологием изытет цІыфхэр щыдгъэгъозэнхэ, тыкъэзыуцухьэрэ дунаим узэрэфыщытын фаем ехьылІэгъэ профилактикэ ІофшІэнхэр зэхэтщэнхэ тыгу хэлъ. АщкІэ ныбжыкІэ волонтерхэр къыздедгъэ Іэщтых.

Инвер къызэриІуагъэмкІэ, къэралыгъо учреждениер загъэпсыгъэм къыщегъэжьагъэу чІыопс паркэу «ТхьачІышхом» икъэухъумэн ехьылІагъэу план зэхэгъэуцуагъэ яІ. Джащ фэдэу чІыопс паркыр зытет чІыпІэр пІэльэнчьэу агъэфедэн альэкІынэу тхылъхэр агъэхьазырых. Паркым игъунапкъэхэм якъэшІыхьан ыкІи ащ иІэгъоблэгъухэр гъэкІэжьыгъэнхэм, мехнестыІш фехоствек еем ІофшІэнхэр ра-Адыгэ Республикэм икъэра- 3700-рэ мэхъу.

органхэм, общественнэ организациехэм шІуагъэ къытэу адэлэжьэнхэм ехьылІэгъэ Іофтхьабзэхэр зэхащэх. Ащ нэмыкІэу, чІыопсыр къэухъумэгъэным пыль организациеу «Набу-Кавказ» зыфиІорэм зэпхыныгъэ -оІ естыфымехеє, Ікайд устед охшестойшк меха егимехостиф къарагъэкІы. Джащ фэдэу псэу--ином естихпк мехпеІ ескеш торингыр зэхащагъ, учет ІофшІэныр рагъэжьагъ.

Непэ анахь гумэкІыгъоу яІэхэми гущыГэгъу тызыфэхъугъэ пащэр къащыуцугъ. Ащ къызэриІуагъэмкІэ, чІыопс паркым екТурэ гьогухэу поселкэхэу Новопрохладнэм ыкІи Усть-Сахрай къащегъэжьагъэу станицэу «Тайвань» нэсэу иІэхэм язытет уигъэрэзэнэу щытэп. Гъогухэм уазэрэщызекІон плъэкІыщт закъор шы е хьылъэзещэ автомашинэу «ГАЗ-66»-р арых. КъэпІон хъумэ, гъогухэм язытет мэхьанэшхо иІ, сыда пІомэ Адыгеим икІзу чІыопс паркым екІуалІэрэр мы зы гъогур ары ныІэп. Арышъ, ащ гъэцэкІэжынышхо ищыкІагь. Гъогур амыгъэтэрэзэу зекІохэр нахьыбэ пшІмхэ плъэкІыштэп. ЯтІонэрэ гумэкІыгъоу Инвер зигугъу къышІыгъэр мэз участкэу чІыопс паркыр зытетыр пІэльэнчьэу агъэфедэу гъэпсыгъэным гумэкІыгъохэр къызэрэпыкІыхэрэр ары. Сыда пІомэ ащ пае бюджетым щыщ мылъку дэхэкІае джыри къэралыгъо учреждением къыфагъэжьагъэх. Джырэ уахътэм чіыпіэшхо еубыты, ар гектар

Адыгэ

1983-рэ илъэсым Іоныгъом и 1-м хыгъэхъунэу Сахалин щыІэ я 777-рэ истребитель авиаполкым ипащэ игуадзэу, подполковникэу Осипович Геннадий Николай ыкъор чіыпіэ уахътэмкІэ сыхьатыр 5-рэ такъикъ 46-м боевой дежурствэм щыіэзэ унашъо къыфашіыгъ СССР-м иошъогу къэралыгъо гъунапкъэ къэзыукъчи къибыбэгъэ самолетым еон фаеч. Унашъор пилотым ыгъэцэк агъ, ракетиту ритупщи «Боинг-777»-р риутэхыгъ. Ар зиІэшІагъэр непэ Мыекъуапэ щэпсэу.

«Боингыр»

СыкъызтегущыІэщт хъугъэшІагъэр зыщыІагъэм илъэс бэкІае тешІагъэми, ар непэ къызнэсыгъэм ащыгъупшэрэп тихэгъэгу ис цІыфхэм ямызакъоу, ІэкІыб къэралхэм ащыпсэухэрэми. Ар зыщыхъугъэр Адыгеим пэчыжьэми, тикъэралыгъо игъунапкъэу къагъэгъунэрэ чІыпІэмэ ащыщ. ЕтІани ащ игугъу къэсшІыжьынэу зыкІэхъугъэр а хъугъэ-шІагъэм хэлэжьэгъэ советскэ летчикыр Мыекъуапэ зэрэщыпсэурэр

Хэта а пилот лІыбланэу самолет иныр къезыутэхыгъэр? Г. Н. Осипович 1944-рэ илъэсым къалэу Кемерово къыщыхъугъ. 1963-рэ ильэсым гурыт еджапІэр къызеухым, чІэхьагъ чІыпІэ аэроклубым самолетэу Як-18-м зыфигъэсэнэу. Ащ ыуж еджэныр щыльигьэк Іотагь Ермэлхьаблэ дэт летнэ училищым. Мыщ экспериментхэр щашІых, апэрэ илъэсхэм самолет льэпкьэў МиГ-15-м шІоу щыфагъасэх. Ащ ыуж МиГ-17-р зэрафэныр ары зырагъасэхэрэр. Мы программэм тетэу агъэсагъэхэр 1963-рэ илъэсым аштэгъэ курсантхэр арых. КъыкІэльыкІорэ ильэсым самолет лъэпкъэу L-29-р ары зыфагъасэхэ хъугъэр. 1967-рэ илъэсым училищыр къыухыгъ Г. Осипович. Летчик кІэлакІэу ятІонэрэ класс зиІэр КъокІыпІэ Чыжьэм агъэкІуагъ ыкІи я 530-рэ истребитель авиаполкэу ПВО-м епхыгъэу къалэу Владивосток дэтым хэфагъ.

1968-рэ илъэсым ичъэпыогъу мазэ Г. Осипович нэмыкІ чІыпІэ агъэкІуагъ. Апэрэ класс зиІэ дзэкІолІ летчикым къалэу Находкэ игъунэгъоу щыІэ истребитель авиаполкым къулыкъур щылъегъэкІуатэ. Мыщ гухэлъ иІэу зыщигьэсагь къулайныгьэ хэльэу МиГ-17-р ыгьэІоры-

шІэнэу, ащ ыуж Су-15-м зыфигъэсагъ. КъыкІэлъыкІорэ илъэсхэм капитан хъугъэ. Нэужым майорыцІэ иІэу я 153-рэ ИАП-м (истребитель авиаполк), ПВО-м япхыгъэу къулыкъур ехьы. Сыдэу щытми, кІэлакІэ нахь мышІэми, Г. Осипович летчик пэрытэу, авиацием фэкъулаеу зыкъызэригъэльэгъуагъэр зыІэ илъхэм льэшэу агу рихьыгъ. Эскадрильем политотделымкІэ ипэщэ кІэлакІэм икъулыкъушІакІэ ынаІэ къытыридзи, политотделым ипащэ игуадзэу агъэнэ-

1976-рэ илъэсым Г. Осипович икІэрыкІэу КъокІыпІэ Чыжьэм къащэжьыгъ. Къыблэ Сахалин щыІэ ИАП-у ПВО-м епхыгъэ аэродромэу «Соколым» икъулыкъу щылъигъэкІотэнэу ригъэжьэжьыгъ. Мы аэродромым тетыгъэ самолетхэр Су-15 зэкІагъ. Ежь кІалэр

эскадрильем (звенэ заулэу зэхэт) ипафагъ. ЕтІанэ полкым быбынымкІэ ипащэ игуадзэ ашІыгъ, подполковникыцІи къыфаусыгъ.

1983-рэ илъэсым отпускым къызекІыжь нэуж летчикым перехватчик самолет лъэпкъэу кІэу къафэкІуагъэм зы-**ШИГЪЭГЪОЗЭН** зигъэхьазырызэ, пчэдыжьым сыхьатыр 6-м (Іоныгъом и 1-м) боевой дежурствэм зи-Іэтын фаеу унашьо къашІыгъ. Апэрэ уахътэм тревогэ Іоф хэмыльэу летчикхэм къащыхъугъ. Ащ фэдэу ыпэкІи бэрэ жьэу къагъэтэджыхэу къыхэкІыгъэти, хъатэу гумэкІыгъэхэп. Ау къатыгъэ унашъом Іашэхэр (зы самолетым топитІу итыгъ) ауплъэкІунхэу командэу къыкІэлъыкІуагъэм пае нахь сакъхэу рагъэжьагъ. ЧІыгум тетхэм къызэратыгъэмкІэ, ошьогу гъунапкъэр зыукъуагъэр апэкІэ къекІышъ, къажэхэхьэ, ифэшъуашэ ащ рагъэгъотынэу къараІуагъ.

Джарэущтэў Къыблэ Кореем исамолет инэу «Боинг-747»-р тисамолет-перехватчикхэм зэрэраутэхыгъэм икъэбар зэрэдунаеу а мэфэ дэдэм зэриш агъэм зэкІэми тыщыгъуаз. Ащ ехьылІэгъэ къэбархэр СМИхэм къатыгъагъэшъ, къыкІэпІотыкІыжьын ищыкІагьэп. А лъэхъаным СМИ-хэм ащыщхэм къатыгъагъ «Боингыр» быбы зэхъум имэшІо нэфынэхэр ыгъэкІуасэхэмэ, къыхигъэнэжьхэзэ ышІыщтыгъэу. Ау тилетчикхэм къызэраІотэжьырэмкІэ, самолет кІоцІым нэфынэ къипсыщтыгъэ ыкІи ар чІыгум тетхэм летчикым къари-Іогьагь. Сыдэу щытми, перехватчикымрэ «Боингымрэ» зэпэгъунэгъухэу быбыхэзэ, Сахалин икъыблэ лъэныкъо къышІокІыгъэх, Японскэ хым къызышъхьэщэбыбэхэм, командэ къатыгъ гъунапкъэр зыукъуагъэр еутэхыгъэн фаеу. А пшъэрыльыр хэмыукъоў ыгъэцэкІагъ летчик ІэпэІасэу Г. Оси-

«Су-15» зыцІэ самолетыр иаэродром къытет Іысхьажьыгъ, зи ымышІагъэ фэдэу пилотым ыгъэуцужьыгъ. Ащ фэдэ хъугъэ-ш агъэм чэщ-зымэфэ псау тешІэфэ зи къызэрэрамы Іуагъэр, ежь зы Іэ илъхэр къызэремыджагъэхэр Осипович ыгъэшІагъоу хэтыгъ, ежьыми игугъу зыми фишІыгъэп. ЕтІанэ, Іоныгъом и 2-м, чэщныкъом къалэу Южно-Сахалинскэ къырашІыкІи телефонкІэ къытеуагъэх полкым ыкІи подполковник у Осипович Дальневосточнэ ставкэм икомандующэу генерал-лейтенантэу Цоколаевым дэжь лъэтемытэу нэсын фаеу къара-

КІуагъэ летчикыр а зыфаІогъэ генералым дэжь ыкІи пхъашэу къыфильэдэкъыкІыгъ летчикым. Джаущтэу къыкІэльыкІорэ мафэхэм зы начальникым нэмыкІ начальникыр ыуж итэу, пилотым изекІуакІэ зыфэдэр аупкІэпкІэу, хэукъоныгъэ ин ышІыгъэкІэ алъытэу мафэхэр кІуагъэх. КъыхэкІыгъэх датолип мехинаша мехали ейаг гузэжьощагьэу, джыри зэ чІыгум щыІэ ПВО-м къеупчІыжын фэягъэу къезыГуагъэхэр. Сыдэу щытми, пилотым ышІагъэр ашІоемыкІу, бырсырым хэтхэу, кІалэри чІыпІэу зэрыфагъэм ыгъапэу хэтзэ, къыра-Іуагъ дзэ къулыкъур джы зыдэщыІэм щихьыжьынкІэ къемыкІоу, ежь зыфэе дзэ частым кІон фитэу. Іофыр зэрэхъурэр Осипович къызыгурэІом ариІуагъ Мыекъуапэ кІонэу. КъезыІуагъэхэри ащ къеуцопІагъэх

Пилотым иунагъо къыдищыжьыным къыпыкІыщт Іофыгъо заулэмкІэ уахътэу къыфагъэуцугъэр зэрэмакІэм епхыгъэу, летчик-подполковникым псынкІэ-хъункІаеу зыкъи-Іэти къыдэкІыжьыгъ. Джаущтэу 1989-рэ илъэсым ичъэпыогъу мазэ пилотыр Мыекъуапэ къэкІуагъ. ПВО-м иеджэпІэ истребитель авиаполкэу Ермэлхьэблэ авиаучилищым иаэродромэу Ханскэм дэтым иштурман шъхьаГэу къагъэкІуагъ.

Южнокорейскэ самолетыр зыраутэхыгъэм ильэс тешІагъэу наградэ Г. Осипович къыфагъэшъошагъ. НахынэрапшІ у Лениным иорден къыратынэу агъэлъэгъуагъэти, адагъэп апшъэрэ органхэм. ЕтІанэ Быракъ Плъыжьым ибоевой орденкІэ загъэлъагъом, ари щагъэзыягъ. Нэужым Жъогъо Плъыжьым иорден къыфагъэшьошагь, боевой ыкІи политическэ гъэхьазырыным чанэу зэрэхэлэжьагъэм пае, аІуи.

Дзэ къулыкъур летчикым лъегъэкІуатэ, ыкІэм нэсынкІэ джыри илъэситІу иІ. 1989-рэ илъэсым илъэс 45-рэ хъугъэ. Ау пилотым ибыбын къулыкъу илъэсищкІэ нахь пасэу ыухыгъ. 1986-рэ илъэсым игъэмафэ летчик куп зэгъусэу къалэу Чирчик (Узбекистан) кІуагъэ самолет лъэпкъэу МиГ-21-м фэдэу агъэцэк Іэжьыгъэхэу самолети 10 къафынэу. Г. Осиповичи купым хэтыгъ. ДэхэкІаеу къежьэжьыхи къэбыбыжьхэзэ, Г. Осипович зэрыс самолетым гъэстыныпхъэр ыухыгъ. Самолетыр ыгъэІорышІэжьын ымыльэкІэу хьугьэ, ащ тетэу пилотыр кабинэм къипк і ыгъ, МиГ-21-р ефэхи бзыуцыф хьасэм хэфагъ. Ау летчикыр чІым къызэсыжьым етІэ тыкъырыжъ зэхэлъ горэм кІыбыкІэ къыхафи, ытхыцІэ къупшъхьэ ыкъутагъ. ЗекІон елъэкІы шъхьаем, быбын ымылъэкІынэу алъытагъ. Джащ тетэу летчик ІэпэІасэр дзэм къыхатхык Іыжьын фаеу хъугъэ. Къулыкъур ыухынк Тэ къэнэжьыгъэ пІалъэр быбын Іофхэм япэщэ ІзнатІэ ыІыгъэу 1989-рэ илъэсым ишэкІогъу мазэ нэс къыхьыгъ. Джащ щегъэжьагъэу авиацием къыхэкІыжьыгъ. Дзэ къулыкъум къызхэкІыжь нэуж Мыекъопэ редукторышІ заводым къэрэгъулэу Іутыгъ.

Пенсионер зэхъум иапэрэ ильэсхэр гупсэфэу кІуагьэх. Ау я 90-рэ илъэсхэм цензурэр щымыІэжьынэу зэхъу нэуж, зым ыуж зыр итэу журналистхэр Мыекъуапэ къакІохэмэ, летчикым зыІуагъакІэу къырагъэжьагь, сурэтхэр тырахымэ, гъэзет зэфэшъхьафхэм статьяхэр къарагъахьэхэу хъугъэ, телеканалэу НТВ-ри ахэм къахэхъуагъ. Сыдэу щытми, летчикыр зычІэс унэр Іухьэ-ІукІ хъугъэ. ЗэкІэми зэрэхъугъэ естиеф нетоІифьси дескипысш 1993-рэ илъэсым японскэ телевизионщикхэр къакІохи, документальнэ фильмэ тырахыгъ. Геннадий, я 777-рэ ИАП-м ипащэ игуадзэ, Сахалин ащи, зыхэтыгъэ къулыкъушІэхэм аІукІагъ, ежь исамолетыгъзу Су-17-р къырагъэлъэгъужьыгъ. Ар дзэм хатхыкІыжьыгъэу, я 17-рэ номерыр зэрэтельэу, къалэу Южно-Сахалинскэ офицерхэм я Унэу дэтым ыпашъхьэ щыт постаментым тырагъэуцуагъэу саугъэт папкІэу тет.

ШЫМЫГЪЭХЪУ Мурат. Сурэтым итыр: подполковникэў Г. Н. Осипович.

ДЫГЭ хъулъфыгъацІэхэм бэ ахэ-Атыр якъэГуакГэкГэ гум ыштэхэу, мэхьанэу акІоцІыльыри къыбгурыІоу, зэхэпх зэпытыми уямызэщэу. Ау къыхэкІых цІэ дахэхэу къэхъурэ сабыйхэм ащыщхэм мэкІэ дэдэу афаусыхэрэр. Гум къео мэкІэ-макІэзэ адыгэ цІэ шІагъохэу тапэрэ илъэс чыжьэхэм бэрэ аусыщтыгъэхэм ащыщхэр уахътэм зэрэхэк Годэжьыхэрэр. Мыщ дэжьым джыри зы гукъао игугъу къыщысшІыщт ар адыгэ лъэкъуацІэхэмрэ цІэхэмрэ къатегущыІэрэ, ахэр къызхэкІыгъэхэмрэ мэхьанэу акІоцІыльымрэ къизыІотыкІыхэрэ тхыгъэхэу щыІэхэр зэрэмакІэр ары. Дэгъугъэба адыгэ хъулъфыгъацІэхэм якъэхъукІэ, ягъэфедакІэ, къарыкІырэр къэзыгъэльэгъорэ тхыгъэ цІыфхэм агъэфедэн альэкІымэ? Ащ ишІуагъэ къэкІонэу сэлъытэ сабыим цІзу зэреджэщтхэр къыхахын зыхъукІэ.

Ачэрдан! Мы адыгэ хъулъфыгъэ цІэ дахэмкІэ заджэхэу непэ тикъалэхэмрэ тикъуаджэхэмрэ къадэбгъотэщтыр зырыз дэд. Ау щыІ зы нэбгырэ бэшІагъэу сшІэу, кІэлэ дэгъукІэ зи къыфэмытэу. Ары ситхыгъэкІэ зышІэхэрэм апашъхьэ къизгъэуцо, зымышІэхэрэр нэІуасэ зыфэсшІыхэ сшІоигъор.

Абрэдж Ачэрдан къыгъэш Гэгъэ илъэс 70-м цІыфхэм ыцІэ рязыгъэІонэу ыкІи агу къизыгъэнэжьынэу сыда ышІагъэр? Сэнэхьат шІагьоу хихыгьэм сыда зыфищагъэр, щытхьоу къыфихьыгъэр?

Абрэджхэм якъуаджэр псыхъоу Лабэ кІэлъырыс чылэхэм ащыщэу Пщыжъхьабл. Абрэдж Зулхьаджэм ыкъо Нухьэу зиІофшІагъэхэмкІи фаусыгъэ орэдымкІи адыгэ лъэпкъым цІэрыІо щыхъугъэр зыщапІугъэри а къуаджэр ары. Нухьэрэ ишъхьэгъусэ Астрэхьанрэ (ари цІэ гъэшІэгьон дэд) яунагъо къихъухьагъэх Альмирэ, Ачэрдан, Зарэ.

Ачэрдан ицІыкІугъом щапІугъ ыкІи щеджагъ Пщыжъхьаблэ. Нухьэ Іоф зэрэщишІэрэм фэшІ иунагъо зыщыпсэущтыгъэ чылэу Хьатыгъужъыкъуае кІалэр къыщыхъугъэу охътабэрэ алъытагъ. Хэгъэгу зэошхом илъэхъан аІэкІэкІодэгъэ архив къэбархэм ахэфагъ Ачэрдан къызщыхъугъэ чІыпІэми мафэми афэгъэхьыгъэхэр. Зэо ужым къызэрэхъугъэр къэзыушыхьатырэ тхыгъэу къахахыжьыгъэм итыгъ бэдзэогъу мазэм и 24-м къуаджэу Хьатыгъужъыкъуае къыщыхъугъэу. Ежьым джы къегъэлъагъо къызэхъум атхыгъэгъэ тхылъэу ыужыкІэ къагъотыжьыгъэр. Ащ зэритхагъэмкІэ, ятэ зыщылажьэщтыгъэ сикъоджэ гупсэу Мамхыгъэ бэдзэогъум и 20-м Ачэрдан къыщыхъугъэу арышъ, лъэшэу сигуапэ цІыф цІэрыІохэу сичылэ къыдэхъухьагъэхэм ясатырэ ащ фэдэ кІэлэ шІагъо зэрэхэзгъэуцожьыгъэр.

СикІэлэцІыкІугъо иапэрэ илъэсхэр къуаджэхэу Мамхыгъэрэ Пщыжъхьаблэрэ ащыкІуагъэх, — къысфеІуатэ Ачэрдан. — Сянэжъ Къырымхъанрэ тиІахьыл благъэу Пщыжъхьэблэ илъэсий еджапІэм иублэпІэ классхэм ащезгъэджэщтыгъэхэ Щамсэтрэ адэжь анахьэу сыздэщы Іагьэр. Бэрэ слъэгъущтыгъэ Щамсэт урокхэм зызэрафигъэхьазырырэри кІэлэеджакІохэм ятетрадьхэр зэриуплъэкІущтыгъэхэри. Илъэсихым ситэу еджапІэм сычІахьэ сшІоигъо сыхъугъ. Бэрэ ащ сыдакІощтыгъ Щамсэт. Урысыбзэм сыфэзгъэнэІосэни а охътэ чыжьэм сиІагъ, ар тиунэ чІэсыгъэ ыкІи тиеджапІэ урысыбзэмрэ литературэмомнэрито схетитшеждетиерш с Гиер Нин Василий ыпхъур ары. Ащ ишІуагъэкІэ урыс классым сырагъэтІысхьагъ. Ащ тыщезыгъаджэщтыгъэр Любовь Себастьян ыпхъур (ылъэкъуацІэ къэсшІэжьырэп) ары.

Пщыжъхьэблэ еджапІэм илъэсрэ ныкъорэ щеджагъэу гъунэгъу къуаджэу -ваХ еалытшеІшвшые фоІ ефенк ефетк тыгъужъыкъуае кІалэр зыдащэ. Зэоуж ильэсхэм ащ дэтыгьэ колхозым Нухьэ итхьамэтагъ. Ар коммунистхэм япартие хэтыгъ, иІофшІэпІэ чІыпІэхэр бэрэ зэблихъущтыгъэх. Ульскэ пенькозаводым парторгэу щыІагъ, къуаджэу Улапэ щыколхоз тхьамэтагъ, Хьакурынэхьаблэ дэтыгъэ райпом ыкІи Хьатыгъужъыкъое шъхьалым япэщагъ. Ащ къыхэкІэу Ачэрдан еджэпІэ зэфэшъхьафыбэхэм ащеджэн фаеу хъугъэ. Иеджэгъу иаужырэ уахьтэ — 1953-рэ ильэсым къыщегъэжьагъэу еджапІэм щигъэкІуагъ, 1958-рэ илъэсым Хьатыгъужъыкъое гурыт еджапІэр къыухыгъ.

Ильэс 50-м ехъу тешІэжьыгъэми, къэсыухыгъэ гурыт еджапІэм сыщезгъэджагъэхэр шІукІэ бэрэ сыгу къэкІы-

1963-рэ илъэсым университетыр диплом плъыжькІэ къызеухым Ачэрдан езыгъэджагъэхэм игъоу къыфалъэгъугъ аспирантурэм чІэхьанэу.

- А лъэхъаным гуманитар шІэныгъэр ащ фэдизэу къырадзэщтыгъэп нахь мышІэми, Грузин ССР-м шІэныгъэхэмкІэ и Академие бээшІэныгъэхэмкІэ и Институт иаспирантурэ заочнэу сычІэхьагъ, — гъэшІэ сэнэхьатэу иІэ хъугъэм фэзыщэгъэ гъогур ыгу къегъэкІыжьых, — еІо Ачэрдан. — Ахэр Лидия жьы Ачэрдан. — Ащ гъэхъагъэ хэлъэу

लिक लिक लिक लिक

ಡಾಯಿ **ಆ**ನಿಟ್

Ивановар, Гумэ Юсыф, Тамара Веселовскаяр, Аулъэ Саныет, Дэхъужь Мыхьамод арых. Аульэ Саныет зипэщэгъэ драмкружокэу сызхэтыгъэм постановкэ зэфэшъхьафхэр щыдгъэуцущтыгъэх. Сигукъэк Іыжьхэм къахэнэжьыгъэхэм ащыщых пьесэм музыкант нэшъум ироль къызэрэщысшІыгъагъэмрэ итальянскэ орэдэу «Санта лючия» зыфиІорэр къызэрэсІогъагъэмрэ. Сымакъэ Робертино Лоретти орэд къызэриІощтыгъэм фагъадэщтыгъ. ЕджапІэм щызэхэщэгъэ хорми «Подмосковные вечера» зыфи-Іорэ орэдыр къыщыхэсыдзэщтыгъ. Джарэущтэу я 10-рэ классыр къэсэухыфэ орэд къэІоным сыпылъыгъ. А илъэсхэм анахышІу слъэгъугъэх адыгэ орэдыжъэу «Сэрмаф» ыкІи урыс орэдэу «Эх, дороги...» зыфиІохэрэр.

ЕджапІэр тыжьын медалькІэ Ачэрдан къыухыгъ. Яунагъо пІуныгъэ дэгъу зэрилъыгъэм, еджэным мэхьанэу щыратыщтыгъэм шыхьатышІу афэхъугъ ышнахьыжь Альмирэ дышъэ ыкІи ышыпхъу Зарэ тыжьын медальхэмк Іэ гурыт

еджапІэр къызэраухыгъэр.

1958-рэ илъэсым Тбилисскэ къэралыгьо университетым филологиемкІэ ифакультет икавказ отделение Ачэрдан чІэагъ. Ар къыхихыным тезгъэгушІухьагъэр янэкІэ иІахьыл благъэу, цІыфышІу дэдагъэу, а университетыр къэзыухыгъзу, а лъэхъаным Грузин ССР-м шІэныгъэхэмкІэ и Академие иаспирантурэ щеджэщтыгъэ Аульэ Казбек арыгъэ. Ар къызеухым Адыгэ кІэлэегъэджэ къэралыгъо институтым Казбек илъэс заулэрэ щылэжьагъ, бзэшІэныгъэм ухэзыщэрэ курсымкІэ ыкІи урыс диалектологиемрэкІэ щыригъэджагъэх.

– КавказыбзэхэмкІэ шІэныгъэ куухэр зэдгъэгъотынхэм тыфэзыщагъэхэр шІэныгъэлэжь цІэрыІощтыгъэхэу, дунаехестытшеІшватлегышы мехебаІпыІри ми академикхэу А. С. Чикобавэ, К. В. Ломтатидзе, профессорзу Г. В. Рогав арых. Ахэр арых лингвистическэ шІэныгъэр тищыГэныгъэ лъапсэ фэхъуным тыфэзыщагъэхэр. Щытхъоу ахэм ямыфэшъуашэ щыІэп.

щыпхырызгъэкІыгъ сидиссертациеу «Именные композиты в адыгском языке» зыфиІоу профессорэу Г. В. Рогавэ ипэщэныгъэкІэ стхыгъэр. Джащ тетэу филологие шІэныгъэхэмкІэ кандидат

Мыщ дэжьым къыхэзгъэщы сшІоигъу Ачэрдан чанэу къызэрэчІэкІыгъэр. Грузием зыщеджэгъэ илъэсхэм грузиныбзэр мыдэеу къызэригъэш Гагъ, ыужыкІэ ар къышъхьэпэжьэу уахъти къекІугъ.

Грузием къызекІыжьым кІэлэегъэджэ ІофшІэным зыритыгъ мамхыгъэ — пщыжъхьэблэ — хьатыгъужъыкъое кІалэм. 1963-рэ илъэсым къыщегъэжьагъэу 1965-рэ илъэсым нэс Шэуджэн районым ит поселкэу Заревэм ыкІи къуаджэу Хьатыгъужъыкъуае адэт гурыт еджапІэхэм урысыбзэмрэ нэмыцыбзэмрэкІэ Ачэрдан ащыригъэджагъ. Ащ ыуж Адыгэ къэралыгъо кІэлэегъэджэ институтыщтыгъэм Іоф щишІэнэу регъажьэ. УрысыбзэмкІэ ащ икафедрэ апэрэмкІэ идоцентыгъ, етІанэ АКъУ-м общэ бзэшІэныгъэмкІэ икафедрэ ипрофессор хъугъэ, университетым филологиемкІэ ифакультет идекан игуадзэу агъэнэфагъ.

2000-рэ илъэсым шІэныгъэхэмкІэ Урысые Академием бзэшІэныгъэмкІэ иинститут доктор диссертациеу «Названия растений в адыгейском языке: синхронно-диахронный анализ» зыфиІоу филологие шІэныгъэхэмкІэ докторэу, профессорзу Къомэхо Мухьадинэ ипэщэныгъэкІэ ытхыгъэр щыпхырегъэкІы. Джарэущтэу адыгэ бзэшІэныгъэмкІэ доктор шІагъоу тиІэхэм ясатырэ Ачэрдани хэуцо. Илъэс 35-м ехъугъэу общэ бзэшІэныгъэм ыкІи аужырэ илъэси 10-м кавказ бзэшІэныгъэм афэгъэхьыгъэ лекциехэм АКъУ-м истудентхэм къафеджэ.

1986 — 1991-рэ илъэсхэм СССР-м гъэсэныгъэмкІэ и Министерствэ ыгъакІуи Ачэрдан Германием къыщылэжьагъ, джырэ лъэхъанэ урысыбзэмкІэ ыкІи урысыбзэм играмматикэ итарихъкІэ К. Цветкинам ыцІэкІэ щыт Апшъэрэ кІэлэегъэджэ еджапІэу къалэу Лейпциг дэтым щыригъэджагъэх. Ащ дакІоу Германием ит апшъэрэ еджапІэхэм шышхэм обзорнэ лекциехэр къащишІыгъэх. СССР-м иапшъэрэ еджапІэхэм ащезыгъаджэхэрэм ащыщхэр ІэкІыб хэгъэгухэм къащырагъэджэнхэу илъэс зытІущ ипІалъэу агъакІощтыгъэхэмэ, Абрэджым иІофшІакІэ осэ ин къыфашІи, ащ къызэрэтыщтыр илъэси 5-м нагъэсыгъагъ. Зыщыригъэджэгъэхэ еджапІэм игъо зэрильэгъугъэм тетэу ГДР-штыгъэм анахь наградэ лъапІэу -иІэгъэ «ГДР-м ІофшІэнымкІэ илІыхъужъ» зыфиІорэр къыфагъэшъошэнэу унашъо ашІыгъагъ, ау Германиер зэхэхьажьи зы къэралыгъо зэхъужьым ГДР-м зэкІэ инаградэхэр зэрэтырахыжьыгъэхэм къыхэкІэу а наградэ лъапІэр къыратыгъагъэп.

Ачэрдан игъусэхэу ишъхьэгъусэ Сафыетрэ ыкъо Темыркъанрэ Германием илъэси 5 къэтыгъэх. Ащ фэдиз уахътэм ГДР-м тидзэу щы Гагъэхэм апае Гоф зышІэщтыгъэ гурыт еджапІэу якІэлэ Темыркъани къыухыгъэм Сафыет щыригъэджагъэх.

1991-рэ илъэсым къыщегъэжьагъэу ищытхъу аригъа оу АКъУ-м Абрэдж Ачэрдан щэлажьэ. Аужырэ илъэси 10-м университетым общэ бзэш ІэныгъэмкІэ икафедрэ ар ипащ.

Абрэдж Ачэрдан ищыІэныгъэ гъогу, иІофшІагъэхэм, игъэхъагъэхэм кІэкІэу къатегущы Іэрэ тхыгъэу АКъУ-м иректорэу Хъунэго Рэщыдэ зыкІэтхэжьыгъэм чІыпІэ цІыкІу къыхэсхыгъ: «Тиапшъэрэ еджап З Абрэдж Ачэрдан Іоф зыщишІэрэ илъэсхэм общэ адыгэ ыкІи урыс бээшІэныгъэр дэгъоу зышІэрэ специалистэу зыкъигъэлъэгъуагъ, лекциехэр, практическэ егъэджэнхэр, специальнэ курсхэмрэ семинархэмрэ научнэ ыкІи методическэ шэпхъэ инхэм адиштэхэу зэхещэх, гъэхъагъэ хэлъэу курсовой ыкІи квалификационнэ ІофшІэнхэм пэщэныгъэ адызэрехьэ, профессиональнэ шІэныгъэ куухэр ІэкІэльых, ахэр студентхэм аІэкІигъэхьанхэ елъэкІы, зэпыу имыІзу ыкІи гъэхъагъэ къыкІакІоу научнэ ушэтын Іофыр зэшІуехы».

Адыгеими фэшъхьаф чІыпІэхэми лингвист специалист дэгъоу Абрэдж Ачэрдан ащызэлъашІэ, лъытэныгъи къащыфашІы. АдыгабзэмкІи, урысыбзэмкІи, народитІум ялитературэкІи, джащ фэдэу бзэм итеориек и АКъУ-м щызэхэщэгъэ советэу диссертациехэм афэгъэзагъэм илъэс 20-рэ исекретарыгъ, тызыхэт уахътэм доктор диссертациехэмкІэ советым щыщ. Адыгеим гъэсэныгъэмрэ шІэныгъэмрэкІэ и Министерствэ къыдэгъэкІын ІофхэмкІэ, республикэм и ЛІышъхьэ дэжь адыгабзэмкІэ ащызэхэщэгъэ советхэм ахэт. Пэщэныгъэ адызэрихьэзэ кандидатыцІэр нэбгыри 10-мэ къыдахыгъ. Общэ, адыгэ, урыс бээш Іэныгъэм и Іофыгъохэм яхьылІэгъэ тхыгъи 100-м ехъу къыхиутыгъ. Дунэе, хэгъэгу, чІыпІэ конференциехэмрэ симпозиумхэмрэ докладхэр къашишІыгъ. БзэшІэныгъэм фэгъэхьыгъэ ІофшІагъэу иІэхэм ащыщых профессорэу НэмытІэкьо Розэрэ ежьыррэ кІэлэегъаджэхэм апае зэдатхыгъэ тхылъэу «ЦІэ унаехэм ядунай», А.А. Псэунэкъор игъусэу атхыгъэ «Физиологическэ терминхэм яурыс-адыгэ гущыІаль», «Адыгабзэм илексикэкІэ ыкІи гущыІэхэр ащ къызэрэхахъохэрэмкІэ ушэтынхэр», «Адыгабзэм къэкІыхэрэм ацІэхэр зэрэхэтхэр», «Урысыбзэм икомплекснэ этикэ-культурологическэ гущыІалъ» зыфиІохэрэр, нэмыкІыбэхэри.

Гъэсэныгъэмрэ бзэшІэныгъэмрэ гъэхъагъэу ащыриІэхэмкІэ Абрэджым иІофшІагъэхэм яфэшъошэ уаси афашІызэ къырэкІо. Ащ къыфагъэшъошагъэх щытхъуцІэхэу «Урысые Федерацием иапшъэрэ еджапІэ изаслуженнэ ІофышІ» зыфиІорэ щытхъуцІэр, бгъэхалъхьэу «Урысыем иапшъэрэ гъэсэныгьэ иІофыш стэшІуагъ» зыфиІорэр, «ІофшІэным иветеран» зыфиІорэ медалыр, АКъУ-м имедалэу «Университетым ыпашъхьэ гъэхъагъэу щыриІэхэм апай» зыфиІорэр. Ачэрдан анахь зэрыгушхохэрэм ащыш шІэныгъэхэмкІэ Адыгэ (Черкес) Дунэе Академием иакацемикэу 2006-рэ илъэсым зэрэхадзы гъэр.

Ачэрдан цІыфышІу дэд, шъабэу, дахэу мэгущыІэ. Адыгабзэм лъэшэу фэкъулай, ащкІэ къэгущыІэ зыхъукІэ сыхьат заулэ укІэльырысыгъэкІи уезэшырэп.

Абрэдж Ачэрдан джащ фэдэ щыІэныгъэ гъогу шІагъо къызэпичыгъэу ыныбжь зэрыуцогъэ илъэс 70-р непэ хегъэунэфыкІы. Зынэсыгъэ ныбжыр жъыгъом иныбжьыкІэгъу уахътэшъ, гъэхъагъэу иІэхэм ахигъахъозэ, илъэпкъ бэрэ шІур филэжьэу, псауныгъэм дэгъу фэшъхьафкІэ игугъу ымышІэу, бэгъашІэ хъунэу сыфэльаІо.

ЛІЭХЪУСЭЖЪ Хьаджэрэтбый. Адыгэ Республикэм изаслуженнэ журналист. Сурэтым итыр: Абрэдж Ачэрдан.

(КъызыкІэлъыкІорэр бэдзэогъум и 19-м къыдэкІыгъэ номерым ит).

Шьыпкъэмкіэ, сэри псыфаліэ сылізу сыщытыгъ. Апэ сшъхьэкуці фабэм къызэрэригъэжъукіырэр къэсшіапэу ригъажьи, жьы стырэу зыіусщэрэм етіанэ сіу ригъэгъушъыкіыгъ. Псы гъуанткіу нэмыіэми сіупэ нэзгъэсы зэрэсшіоигъом къыхэкізу Сурэ зытес пхъэчаишхом сынэ тесхын слъэкіырэп. Ащ Мэджыдэшхом гу къылъитэгъахэу къысщыхъугъ, ыіыгъ хъырбыдзышхор нахъ къыпэблагъэу щыт Цуцэ рити, зэбэдзэожьхэрэ цу гъожьыжъитіур зыкіэшіэгъэ цукум сырищэліагъэти.

— Куацэ ыІорэр тэрэз, моу, Бый япхъу, апсым изыбзэу а шъондырым псэу итым къычІэгъэби, мы кІэлэхъу бэлахьэмрэ сэрырэ шІоу тегъашъу, — Мэджыдэшхом Сурэ риІуагъ.

КъэзгъэшІагъэри хьаулыеба джы, мы сабыеу сызытебэнагъэр мэфэ реным фэбэшхом къызэрэщичъыхьагъэм пае сецІэцІэн нахь сымышІэу, псы зэрешъон фалІэми сегупшысынэу джынэс сыгу къэмыкІыгъэмэ? — щытхэм ащыщэу къызэупчІырэри къэшІэгъуаеу, Сурэ зигъэмысэжьэу къызыГуипхьоти, гуГэзэ цэф тас фыжьышхор пхьэчаим къыщычІигъэби, къыщэигъ. Ар зыфэдэр сымышІэщтыгъэмэ, ишыихъ макъэу джы зэхэсхыгъэмкІэ ежь нахь цІыфышІу щымыІэу сигъэІони. Ащ сытыригъэгупшысыкІыгъэу сыІуплъыхьэу сызыуцукІэ, джыри нахь зыкъеуфэшъ, тасыр сІэгу къырегъэуцо. Ар ІнтІумкІэ зыІэкІэсыубытэзэ, синэплъэгъу синанэ зыфэзгъазэкІэ, ишъыпкъэу къызэрэслъыплъэрэм сынаІэ тесэдзэ. Ащ дэжьым къызгурэІо шІоигъор — Амзани сэри къызэрэтиІо зэпытэу, анахь псыфалІэ тэлІэкІи, нахьыжъхэр апэ емышъохэу тэ тешъо мыхъунэу къызэрэти-Іорэр сыгу къэкІыжьышъ, Мэджыдэшхом псы тасыр фэсэщэи...

— Тхьэм бэгъаш і уеш і, сишъау, ешъу о дэгъоу, ет і анэ сэ сешъощт, — ар сіймых у ы і э стамэ къытырелъхьэ.

— Шъуеплъ мыщ зыкъызэригъэлІырэм, — Сурэ щхызэ, мэкъэ шъабэкІэ джыри къе Io. — Ешъу адэ, о сыди уиадыгагъа, фабэм зи къыуерэмышІи, тезэгъы.

— Адыгэ кІэлэ шъыпкъэр джарыба зэрэщытын фаери! Хъупхъэшъ, нахыжышхом лъытэныгъэ зэрэфэпшІын фаер зыщигъэгъупшэрэп, — Долэтхъан къэкІуатэ, къысІугушІозэ, ыІэ сшъхьашъо къырегъачъэ. Нэужым зыкъеуфэшъ, сынэгу къыкІаплъэзэ къысэушъыи: — Джы псым дэгъоу ешъу, нынэ, чъыІэ шІагъу, унэгуи кІакІи, егъэгъэучъыІат.

— Адэ ешъоба, сыкъыожэри, — сызэрэтемыгушІухьэшъурэм гу къылъызытэгьэ Мэджыдэшхоми къысеІо. Мызыгъэгум ащ ымакъэ нахъ теубытагъэ зэрэхэлъыр къызгурыІуагъэти, псы тасыр зы-Іусыубыти, сигъатхъэу бэрэ сешъуагъ. Ау зэкІэ сфишъугъэп, къисынэгъэ шІагъо щымыІэми. Ар сынэгу шъузмэ кІысагъэкІагъ.

Сэ саужым Мэджыдэшхори дэгъоу псы ешъуагъ, етlанэ Іэгум фырагъахъозэ, ащи ынэгуи, ыпшъи ытхъакІыгъэх, ихьаорзэ паlо зыщихи, ышъхьашыгуи дэгъоу ыгъэуцІыныгъ. Нэужым кІэко фыжьым ІэплъэкІыжъыер къырихи, зилъэкІыжьыгъ. Ащ дэжьым хъырбыдзыпкъымкІэ хъэхьакъу макъэхэр къыщыІухэу къызыригъажьэкІэ, къэгумэкІы:

— Джыри кІэлэцІыкІу шІыкІаехэр хъырбыдзым къезэрэгъэкІугъэхэкІэ енэгуягъо, — зызэрегъэзэкІышъ, къеІо. — Мы кІэп кІырэу голъыр ары гъэбылъыпІзу яІэр. УакІыб къызэрыбгъазэу къыхэльадэхэшъ, джыри зэрэпэсаІор ашІэми, хъырбыдз хъугъэхэм алъыхъухэзэ, апэкъифэрэр зэкІэ зэхакъутэу аублэ. Ау мы къэтхыгъэм фэдэу плъыжь горэ къыхэбгъотэным пае бэрэ ухэтын фае... СапэгъокІыщт нахь, икъун шхъухьэ хашІыхьан алъэкІышт.

ЕтІанэ ІукІыжьыгъ. Ар нахьыбэрэ джыри къыткІэрытынэу сыфэягъэми, хьэхьакъу макъэхэр нахь инэу къэІухэ хъугъэти, нахь елъэкІонэу, тыгъуакІохэр зэкІэ къыубытыхэ сшІоигъуагъ. Мыщ дэжьым сшъхьэ къео а тыгъуакІохэр хъырбыдзтыгъу губгъо чыжьэм зэрэщыІагъэхэр къэзыІотэнхэр зикІасэхэ Кэлъанрэ Амзанрэ арыхэу къычІэкІын зэрилъэкІы-

щтыр ыкlи сафэгумэкlэу есэгьажьэ. Сыда пlомэ Мэджыдэшхом ыlэхэр зэрэджэдэшхохэм пае, ащ зыlэкlафэхэкlэ утынэу ахьын фаеу хъущтыр зыфэдэр ухэтми къыбгурымыlонэу щытэпышъ ары. Ау джыдэдэм тыкъызыхэкlыжыыгъэ хъырбыдз губгьо хъуаушхоу, джэнэт дунаеу къысщыхьоу сыкъигъатхъэу сызыхэтыгъэр сынэгу къыкlэзгъэуцоу зысыублэкlэ, сигумэкlыгъо гуаокlэ зыкъызэблихьоу регъажьэ. Къызгурыlон сымылъэкlэу сызэгупшысэрэр зыми фэмыдэхэ ямышlыкlэр зитеплъэ тхьапэ дэхэ дэдэхэр зэбгырыдзыгъэу зышъхьащыт къулэхэу хъырбыдзыр зыкlизхэм уахэлъэдэ-

Ащ игущы Ізхэри, нэмык Іхэу к Ізлъыджагъэхэм ра Ізагъэхэри джы Сурэ зэхимыхыгъахэхэм фэдэу кънзэплъэк Іыжыгъахэп ык Іи нахьыбэрэ кънзэплъэк Іыжыгъэп. Зэришэнэу, ицу гъожыжъхэм атехъупк Ізмэ, атхыц Ізхэм чымк Ізагеухьэзэ, ыпэк Із зыригъэхыш тыгъ. Куацэ шъузхэм къари Ізагъ

тъэр сынэгу къыкІэзгъэуцоу зысыублэкІэ, сигумэкІыгьо гуаокІэ зыкъызэблихьоу регъажьэ. КъызгурыІон сымылъэкІзу сызэгупшысэрэр зыми фэмыдэхэ ямышІыкІэр зитеплъэ тхьапэ дэхэ дэдэхэр зэбгырыдзыгъэу зышъхьащыт къулэхэу хъырбыдзыр зыкІизхэм уахэлъэдэ

Тиурам тычыгьохэр хъусен хаман хама

\(\tau=\)\(\

нышъ, угу ямыгъоу зэрэзэхэуутэшъущтхэр ары. Ащ фэдэ зекІуакІэр сшІотэрэзыхэпышъ, Кэлъани, Амзани джыдэдэм Мэджыдэшхом ыубытыгъэхэмэ, ыгу аримыгъэгъоу, ситатэ тыщигъэщынэ шІоигъо зыхъукІэ синанэ зэриІоу, «шъознэты ригъэфэнхэр» къалэжьыгъэу тесэубытэ. Джащыгъум бзэджэшІэнымкІэ ренэу кІэщакІоу щыт Кэльанэ икъызыщытхъужьынэу сыгу темыфэрэр нахь макІэ хъункІи пшІэнэп. Мыдрэ сшынахыжъэу ащ кІэкІэшІэгъэ зэпытми, сшыпхъу нахыыжъхэм зэрэраГоу, «ащ фэдэ утыным изэрар къекІыщтэп, нэужым шъхьэкІэ гупшысэу ригъэжьэнымкІэ ишІуагъэ къэмыкІощтмэ». СэркІэ ащ къикІырэр НэшхъуантІэрэ сэрырэ тизакъоу мафэрэ тшынахыжъ щагум тыкъыдимынэу, ежьыри къыщыддэджэгоу дэсын шэн къыштэныр ары.

Мэджыдэшхор кІэп гъунэм нэсэу ащ ыкъогъу къохьажьыфэ сылъыплъэ зэхъум сызыгъэгумэкІыштыгъэр джы сизакъоу сыкъызфэнэжьыгъэ бзылъфыгъэхэр къыстезэрэгъобэнэнхэшъ, сызэрэгъощэгъагъэм пае къысэцІэцІэнхэу ары. Ау сыхэукъуагъэу къычІэкІыгъ. Сурэ сэ сфэгъэхьыгъэу зы гущыІи ыжэ къыдэмызэу, Тэйбат ритыгъэ къошыным псыр изы къыфишІи, цу гъожьыжъитІум атхыцІэмэ цуоч нахь мытІырымкІэ атеухьэзэ, Лау илъэмыдж ылъэныкъокІэ ежьагъ. Ащ дэжьым мыдрэ шъузхэм щэджэгъуашхэ зыщашІыщт кІадзэхэр хьасапэм щаубгъухэу зыфежьэхэм, Долэтхъан къэгуІагъ:

— Ал, типхьужь зи зэретымы уагьэр, игунахьэ тигьэк онэп, — зызэрегьэзэк ы, Сурэ к оны к о

— Мы фэбаем сыхэсэу сэ зы Іульхьи счый ехыштэп, шъо шъушхырэр Тхьэм къабыл шъуфеш!! Къос дэжь коцыр зытырахыжьыгъэ хыпкъэу щылъыр зыукъэбзыжьхэрэри къысажэхэзэ зэгоутыным нэсыгъэхэн фай, мы псыр къэмыфэбэжьыпэзэ афынэзгъэсыщт е нахь ашІонгъомэ, Хьапакъэ ипсынэ щыщ къафэсщэщт нахь, ягунахьэ къысІукІэщт, — Сурэ гущыІэ пэпчъ пІоми хъунэу «цобыр» пигъащэзэ, къеІожьы.

Цуци ащ зыфегъазэ:

— Боу укІэгьожьын тиІанэ зэрэзэмыпэсырэмкІэ, непэ ІэшІу дэдэ закІ къызыдэтхьыгьэхэр. тыкІожыштышъ, зыкъэмыгъэгужъу! — хьампІэІоу къызетІысэхыжькІэ шъузхэм apeIo:

— Непэ зэрэжъоркъыем емылъытыгъэу, хэдгъэкlыгъэр макlэп, кухэу хагъор хэзыщыщтхэр къагъэхьазырыфэхэкlэ къыхэнагъэ щыlэмэ къыхэтхыкlыжыынэу а мэфэ зытlум игъо тифэщт. Арышъ, джы нахь жьыlоу тэкlожьыкlэ фэlуагъэ щыlэп, шъыпкъэба, сишъау? — аужым сэ зыкъысфегъазэшъ, къысэупчlы.

Аущтэуми нахьыбэрэмкІэ сэрыти къызэплъыщтыгъэр, ыгу къысигъэгъугъуу, сэщ пае джы пчыхьашъхьэ нахьыжьэу кІожьынхэу рихъухьагъэу къысщыхъугъ. Ау сэ сыгукІэ сыгупсэфыжьыгъэхагъэти, сыщтагъэу къэсэчъыхьафэкІэ сызэрэгуІагъэр сщыгъупшэжьыгъэхагъ пІоми хъущтыгъ ыкІи шІункІ къэхъуфэ садыщыІэнэуи сыхьазырыпсыгъ.

Сигопагъ Сурэ фэдэу мыдрэ шъузхэм къысэ удымыдын къызэрахэмык ыгъэр. Ар аш омы офыть энк и хъун зэдырагъаштэу шэджэгъошхэ «Ганэр» зэдагъэхьазырыштыгъэти. Ет Ганэ аш хъураеу тыкъырагъэт ысэк и, шэджэгъуашхэ тш ыгъэ. Сэ синанэми сызыгосыгъэр, хэти ежь къызыдиштагъэм щыщ сигъэшхы ш гоигъоу, к Гэнк и, къуаий, хъалыгъуи, щэлами, зэтечъи, хъатыкъи, мэджаджи, нэшэбэгуи сапашъхъэ изы къаш Гыгъагъэх. А зэк гофышхын амал си Гагъэп ык и нахъыбэм санэмысэу къэнэгъагъ. Бэрэ сшхынэу мыхъухэрэр сик Гасэ зэтечъ-щэламэхэр арыти, ахэм нахъ сягугъугъ.

Аужым хъырбыдзышхор тырытагъэшхыхьажьыгъ. Ар Мэджыдэшхом къыхьы зэхъум джыри игъо мыхъугъэным енэгуещтыгъэми, Тэйбат къызебзым, ыкlоці мэшіо тэпым фэдэу плъыжьыбзэу ыкіи іэшіу дэдэу къычіэкіыгъ. Ащкіи шъузхэр къысэшіушіэнхэу пыльыгъэх, купкіым щыщ такъыр инхэр къысфащэйхэзэ. Ау сехъуапсэми, ащ щыщэу бащэ сфэшхыжьыгъэп. Ащ пае тыкъэтэджыжьхэ зэхъум Цуцэ къыздэхьащхызэ къысиіощтыгъ хъырбыдзыр сикіасэпышъ, нашэу къагъэнагъэр сшынахьыкіэ Нэшхъуантіэ зыфэсхьыкіэ шіосшхыжьыщтэу.

Шъузхэр кІэпым джыри хэзэрэтэкъожьыгъэх. Джыри синанэ сэ къыспылъызэ, ауж къинагъ. Сыда пІомэ хьасапэм кІэп шъхьапэхэр щызэфикъудыйхэзэ, шъхьатехьокІэ щызэрипхыхи, Кэльанэдхэм яхэтэ пакІэ щызэхэкІыхьэгъэ пырамыжьым Амзанэрэ ежьырырэ щыхашІыкІырэ чэлым фэдэ къабзэу, ычІэгъ сычІэсынэу жьаупІэу сфишІыгъ. Ащ пІэтехъор сфычІиубгъуи, кІэпым къыхэкІыжьыфэ зыми сымыкІонэу къысфигъэпыти, хагъор къыхихыкІынэу ежьыри кІуагъэ.

Сичэл чІэгъ сызычІэгъуалъхьэм щыжьоркъыгъ, ау тыгъэм инэбзый стырхэр занкІзу къызэрэстыримыдзэхэрэм пае, сыкъычІэкІыжьынэу сыфэягъэп ыкІи псынкІзу чъыем сыхильэшъуагъ.

Сызэрэчъыягъэм ибагъэ къэсшІэжьырэп. Синанэ стамэ ыгъэсысзэ сыкъигъэущи, чэлым сыкъызычІэкІыжьым, зэкІэ шъузхэр Сурэ ицуку итІысхьажьыгъэхагъэх. ФэрзапэкІэ къыщылъэгъорэ тыгъэр чъыгшъхьапэхэм ахэтІысхьанкІэ бэшхоп къэнэжьыгъагъэр.

Тызигъусэхэр синанэрэ сэрырэ къытажэхэзэ кум тыкъитІысхьажьыгъ. Сурэ макІ у «цоб» зэриІуагъэм тетэу цухэр ІорышІэхэу къуаджэмкІэ къежьэжьыгъэх. Синанэ сыкъызегъэущым, мэкъэ тІысыгъэкІэ къызэрэздэгушы е і местытыськой кіз джы ыІэу стамэ къытырилъхьэгъагъэр зэрэонтэгъугъэмкІэ инэу пшъыгъэу къысщыхъугъ. Адрэ шъузхэри Іаеу зэрэулэугъэхэр нэм къыкІидзэщтыгъэ. ТыкъакІо зэхъум жьэу акІэтыгъэм щыщи къахэнэжынгъагъэп. Атамэхэр къефэхыгъэхэу, нэпІэ онтэгъоу заушъэфыгъэу щысыгъэх. Ахэм язытет цу гъожьыжъитІум къагурыІоу, ягупсэфыгьо амыукьоу нагьэсыжьхэ ашІоигъу пІонэу, бжышхор макІ у къагъэпцІ узэ, фэмбэу кур акъудыиштыгъ.

Чылэгъунэм рекІокІырэ къуладжэм иикІыпІэ иІэгьо-благьо тыкъызехьажьыр ары ныІэп кужъым къыпыІукІырэ къуртсыртым кІэдэІукІэу щысыгъэ шъузхэм гущыІэныр къазыхэхьагъэр. Апэу рэхьатыгъор къэзыукъуагъэр Цуц ары.

— Тхьэм шъукъигъэшІыгъэмэ, шъуеплъ зэ, ІуфэфыкІзу мо лІыхъумацэ къызэрельэдэкъаорэм, — тиджабгъукІэ щылъ хыпкъзу коцыр зытырахыжьыгъэмкІз зигъэзагъзу плъэзэ ащ къеІо.

Зэкlэри гузэжьогъукlэ а льэныкъом зэрэгъэплъагъэ. Сэри сыплъагъ ыкlи сурэт чыжьэу сынэмэ къапэшlофагъэр сшlогомыlугь. Сыда пlомэ шэрэхъ льэгум фэдэу уфэгъэ тхыцlэм ыбгъухэмкlэ щызэблэухэзэ къыщыдэуаехэрэ Іэнтэгъумэ зызымыlэтышъурэ къолэ шlуцlэжым ытэмэ пэкуитlу гум къагъэкlэу, шым теуфыхьагъэу Хьаlушъожъыкъор къачъэштыгъэ.

— Ар къэзыфырэр сэ дэгъоу сэшІэ, — ар къызыкІимыгъахьэ шІоигъу пІонэу лажьэ зимы дужъхэм Сурэ атехъупкІэзэ, нахь цуоч гъумымкІэ ыгъэжьэу ахаоу ригъэжьагъ. ЕтІанэ ымэкъэхъу нахь ыгъэпхъашэзэ къыпидзэжьыгъ. — А хьалэчы хъуным ежь нэмыкІ ныбэ имыІзу, адрэхэр жыкІэ псэухэу арын фай къызэрэщыхъурэр. Непэ губгъом сетыфэкІэ мы цукужъым натрыфышъхьэ заулэ «къифагъэмэ» ышІэрэпышъ, джы къеплъыхьафэкІэ зэгоуты...

— Хым ыкІыб, псым ыкІыб, лІы псаушхор унэ къыкІахьэ пэтызэ, умымэхьашэу сыдэу Іасу уебгыра, Бый япхьу? — Долэтхъан ащ фызэплъэкІыгъ.

— КъыкІахьэшъ арыба сызыкІебгырэр. ЧІыгум хаулъэгогъэ лэжьыгъэ бжыбэу чэтхэм шкъун тІэкІу афэхъун сІуи Іэбжъэ-лъабжъэкІэ къыхэсыупхъукІыжьыгъэм ар фалІзу Тхьэм къерэгъан, сэ сымытыгъуакІомэ. — Сурэ джыри къэбгагъ. — ТыгъокІо шъыпкъэхэр ежьхэр арых: дзыом къымыубытыжьхэу губгъуи, хьамбари колхоз лэжьыгъэу арылъхэр кукІз зэбгыращыжых

Ео-ой, си Сур, ахэм запэпшІын плъэкІыщтэп, загъэдотэнэфэу, хабзэм фэгумэкІышхохэу зыкъагъэлъагъозэ, ежьхэм ашъхьэ пае цІыфхэм ашъо тырахынэу хьазырых, — ХьаІушъожъыкъор джыри чыжьэу щыІагъэми, синанэ къыфеплъэкІызэ Долэтхъан къыІуагъэти, къызэрэсщыхъугъэр синанэрэ Амзанэрэ фышъхьэугъой зэкІохэм, ХьаІушъожъыкъом шъо къамыщкІэ къызэрэзэхиукІыхьэгъагъэхэм щыгъуазэу, ащи лІы жъалымыжъыр фэмылъэгъоу ары. Ау нахьыжъхэм аІорэм сыкІэдэІукІы зыхъукІэ бэрэ къызэрэхэкІырэм фэдэу, тигъунэгъу шъузым игущыІэхэм къаригъэкІыгъэр сэ сызэгупшысагъэм зэрэнэмык Ішъыпкъэр сызэмыжэгъахэу синанэ къыпидзэгъэ къэбарым джыри къызгуригъэІуагъ.

(Джыри къыкІэлъыкІощт).

— <u>ДУНЭЕ ЗЭНЭКЪОКЪОУ «ДЭНЭ ГЪОГУР»</u> =

ХьакІэр зыщылъапІэм бысымыр щыдах Дунаим щашіэрэ автораллиеу «Дэнэ гъогум» хэлажьэхэрэр Адыгэ Республикэм зэрэщы агъэхэм, пчыхьэзэхахьэр мэфэкі

шъыпкъэм зэрэфэдгъэдагъэм зэфэхьысыжьхэр тагъэшІыгъэх. 2014-рэ илъэсым Олимпиадэ джэгунхэр Шъачэ щыкощтых. Ар къыдэтлъытэзэ, «Дэнэ гъогум» мэхьанэу еттырэм тыкъытегущы!э.

Ханскэм пэмычыжьэу щыт аэродромыр «Дэнэ гъогум» хэлажьэрэмэ зэІукІэпІэшІу афэхъугъ. Сыхьатыр 16 мыхъугъэу пчэгум тызехьэм, адыгэ орэдышъоу щыжъынчырэм цІыфхэр зэрэкІэдэ-ІукІыхэрэр тигопагъ. Пщынаоу Дакъщэкъо Еленэ Красногвардейскэ районым къикІыгъ, кІэлэцІыкІу ансамблэу «Бэслъэнэим» игъус. Адыгэ Республикэм культурэмкІэ иминистрэу Чэмышъо Гъазыйрэ ащ игуадзэу ШъэуапкІэ» идирекцие илІыкІоу Юрий Шашлюк, автораллиеу «Дэнэ гъогум» иадминистративнэ директорэу Артем Якубовыр, ІэкІыб къэралхэм ялІыкІохэр бысымхэм къа-ІокІэх. Чэмышъо Гъазый хьакІэхэр регъэблагъэх.

Адыгэ чІыгум апэрэп тыкъызэрэкІуагъэр, — eIo щыгъу-пІа-стэм иІэшІугъэ зыуплъэкІугъэ Юрий Шашлюк. — Шэн-хэбзэ да-хэхэр адыгэмэ яІэх. ГъэшІэгъонэу, гум къинэжьынэу шъукъызэрэт-

пэгъокІырэм фэшІ тхьашъуегъэпсэу.

Пщынэм ымакъэ нахь лъэшэу зеІэты. Тыгъэм инэбзыйхэм къагъэшІэтырэ адыгэ -ыг дыжүүлек ешоаш щыгъ Нэгъой Мадинэ пчэгум къечэразэ хьакІэмэ ащыщ къыдэшъонэу. Адыгэ къэшъуакІэр зэкІэми ашІэрэп. Ар къыдильыти, Юрий Шашлюк ыІэхэр зэкІищыхэзэ нэгушІоу къашъоу фежьагъ.

— ЛІ́эшІэгъу пчъагъэхэм адыгэйэ алэжьыгъэ культурэр, шэн-хэбзэ уцугъэхэр Адыгэ Республикэм щытэлъэгъух, -

Юрий Шашлюк. — КІэлэцІыкІухэм лъэпкъ шъуашэхэр ащыгъэу, орэдышъо дахэр ашъхьэщытэу къэшъох. Урысыемрэ Адыгеимрэ ябыракъхэр мэбыбатэх. Дунаим

щыцІэрыІо спортсменхэм арэуштэу къапэгъокІыгъэхэшъ, тэри тэгушІо. Къэптхынэу сыфай шъуиадыгэ кІэлэцІыкІухэу къытпэгъокІыгъэхэм анэхэр зэрэжъыухэрэр. Ащ къеушыхьаты шІумрэ дэхагъэмрэ агу зэрилъыр.

Артем Якубовым ятэу Семен ары «Дэнэ гъогум» ипроект ипашэр. Артем ятэ къышытхъуныр къыригъэкІурэп, зэрэукІытэрэр къыхэщы. Адыгэ къэшъуакІэ зэригъашІэ шІоигъоу къытиЇуагъ. Адыгэмэ шэн-хабзэу яІэр къашъохэмкІэ, концертхэмкІэ къагъэлъэгьон зэральэк Інрэм мехьэнэ ин ритыгъ.

Къулэ Мурадинрэ Нэгъой Мадинэрэ адыгэ шъуашэхэр ащыгъэу къызэрэшъуагъэхэр хьакІэмэ зэрагьэпшэщтыр амышІэу Адыгэ Республикэм культурэмкІэ иминистрэу Чэмышъо Гъазый къекІуалІэхи, лъэшэу зэрэфэразэхэр къыра-Іуагъ, «Дэнэ гъогум» хэлажьэрэмэ яшъуашэ шІухьафтын къыфашІыгъ.

Ансамблэу «Ислъамыем» иартистхэу Мышъэ Андзаур, МэщлГэкъо Дарыет, Шымырзэ Казбек, орэдыІохэу Лъэцэрыкъо Даринэ,

Мэшліэкъо Дарыет концертым орэд къыщеlо.

Мерэм Аскэр, Быщтэкъо Адам, нэмыкІхэми концертыр къагъэдэхагъ. Адыгэ орэдхэм ямызакъоу, урысыбзэкІи къаІуагъэхэр тишэнхабзэхэм, шІулъэгъу къабзэм афэгъэхьыгъэх.

Адыгэ Республикэм лъэпкъ ІофхэмкІэ, ІэкІыб къэралхэм ащыпсэурэ тилъэпкъэгъухэм адыряІэ зэпхыныгъэхэмкІэ ыкІи къэбар жъугъэм иамалхэмкІэ и Комитет итхьаматэу Шъхьэлэхьо Аскэр хьакІэмэ, зэхэщакІомэ гущыІэгъу афэхъугъэу зэп зэрэтлъэгъугъэр. Олимпиадэ джэгунхэу Шъачэ щыкІощтхэм тапэгъок вызэ, опытэу щы в хъугъэр нахьышІоу зэрэдгъэфедэщтым Шъхьэлэхъо Аскэр непэ егъэгу-

Москва къыщаубли Шъачэ нэсыгъэ зэхэщакІохэр, спортсменхэр Адыгэ Республикэм джыри къызэрэкІощтхэм егупшысэхэзэ дгъэкІотэжьыгъэх, шІоу щыІэр къадэхъунэу тафэльэІуагъ.

цІэкъо Аминэтрэ зэхэщэн Іофыгъохэм апылъых. Пщынэм ымакъэ, адыгэмэ зэраІоу, нахь дэгъоу «къыригъэпшІыкІутІукІыным» пае Чэмышъо Гъазый пхъэкІычхэр ыштагъэх, лъэпкъ орэдышъомэ къадэшъонэу фаехэр нахьыбэ хъугъэх. Адыгэ шъуашэхэр ащыгъэу «Бэслъэнэим» хэт

«Налмэсым» иартисткэу Нэгъой

Мадинэ хьакІэм къыдэшъо.

хащэ ашІоигьоу къэшъох. Вертолет макъэхэри огум къыщыІугъэх, зэнэкъокъум изэхэщакІохэр аэродромым имыжъо гъогухэм ащытлъэгъугъэх. Пщынэр мэжъынчы, зэнэкъокъум ибыракъхэр пчэгум щэбыбатэх. Дунаим щыцІэрыІо ансамблэу «Налмэсым» иартистхэу Нэгъой Мадинэрэ Къулэ Мурадинрэ адыгэ шэн-хабзэмэ атетэу щыгъу-пІастэр хьакІэмэ апагъохы.

ныбжык Гэхэр дахэу, узы-

Урысыем и Къыблэ шъолъыр «Дэнэ гъогум-

ФУТБОЛ. АДЫГЭ РЕСПУБЛИКЭМ ИЗЭНЭКЪОКЪУ

Анахь лъэшыр къахэщыгъэгоп

Адыгеим и Ліышъхьэ ишіухьафтынхэм якъыдэхын фэгъэхьыгъэ зэнэкъокъоу футболымкІэ зэхащагъэм республикэм икомандэхэр хэлажьэх. Купитоу гощыгъэхэу апэрэ чіыпіэхэм афэбанэх.

Футбол командэхэм ятІонэрэ ешІэгъухэр яІагъэх. Купэу «КъохьапІэм» зэІукІэгъухэр зэрэщаухыгъэхэр зэдгъапшэхэзэ, упчІэхэм джэуап къятэтыжьы.

«Пэнэжьыкъуай» Теуцожь район — «Адыгэкъал» Адыгэкъал — 3:0, «Улап» Красно-_гвардейскэ район — «Инэм» Тэхъутэмыкьое район — 5:1.

Зэнэкъокъум исудья шъхьа Гэу Пэнэшъу Мыхьамодэ къызэрэти-Іуагъэу, зэхэщакІомэ унашъоу аштагъэм къызэрэдилъытэрэмкІэ, районым е къалэм пае ешІэнэу фитыныгъэ зиІэр ащ щыпсэурэр ыкІи дэтхагъэр ары. Теуцожь районымрэ Улапэрэ якомандэхэр зызэдеш Іэхэм,

а шапхъэр улапэмэ аукъуагъэу къычІэкІыгъ. Ащ къыхэкІэу пчъагъэр 3:0-у текІоныгъэр «Пэнэжьыкъуаем» къыдихыгъэу фалъытагъ. ЕшІэгъур 4:2-у улапэмэ ахьыгъагъ, ау ащ кІуачІэ иІэжьэп.

Купэу «КъокІыпІэм» зэрэщешІагъэхэр

«Кощхьабл» Кощхьабл -«Нарт» Шэуджэн район — 1:1, «Еджэркъуай» Еджэркъуай — «Факел» Дондуковский — 2:0.

ЧІыпІэу зыдэщытхэр

Купэу «КъохьапІэр»

- 1. «Пэнэжьыкъуай» 6
- 2. «Улап» 3 3. «Адыгэкъал» — 1
- 4 «Инэм» 1

Купэу «КъокІыпІэр»

- 1. «Еджэркъуай» 4
- 2. «Факел» 3 3. «Нарт» — 2
- 4. «Кошхьабл» 1.
- Зичэзыу ешІэгъухэр бэдзэогъум
- и 26 27-м яІэштых.

НэкІубгьор зыгьэхьазырыгьэр ЕМТІЫЛЪ Нурбый.

Зэхэзыщагъэхэр: Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэр, иминистрэхэм я Кабинет

КъыдэзыгъэкІырэр: Адыгэ Республикэм лъэпкъ ІофхэмкІэ, ІэкІыб къэралхэм ащыпсэурэ тилъэп-къэгъухэм адыряІэ зэпхыныгъэхэмкІэ ыкІи къэбар жъугъэм иамалхэмкІэ и Комитет Адресыр: ур.Крестьянскэр, 236

Редактор шъхьаІэм ипшъэрылъхэр зыгъэцакІэрэр иапэрэ гуадзэу АУЛЪЭ Руслъан

Редактор шъхьаІэм игуадзэр пшъэдэкТыжь зыхьырэ секретарыр ХЪУРМЭ Хъусен

ПшъэдэкІыжь зыхьырэ секретарыр нэпшіэкъўй **3ayp**

Редакциер зыдэщыІэр: 385000, къ. Мыекъуапэ, ур. Первомайскэр, Телефонхэр: приемнэр: 52-16-79, редактор шъхьаІэм иапэрэ гуадзэр: 52-49-44,

редактор гуадзэрпшъэдэкІыжь зыхьырэ секретарыр: 52-16-77.

E-mail: adygvoice@mail.ru

Зыщаушыхьаты-

гъэр: Урысые Федерацием хэутын ІофхэмкІэ, телерадиокъэтынхэмкІэ ыкІи зэлъы-ІэсыкІэ амалхэмкІэ и Министерствэ и Темыр-Кавказ чІыпІэ гъэІорышІапІ, зэраушыхьатыгъэ номерыр ПИ №10-3892

Зыщыхаутырэр

OAO-y «Полиграф-ЮГ», 385000. къ. Мыекъуапэ, ур. Пионерскэр, 268

> Пчъагъэр 4306 Индексхэр 52161 52162 Зак. 1834

Хэутыным узщыкІэтхэнэу щыт уахътэр Сыхьатыр 18.00 ЗыщыкІэтхэгъэхэ уахътэр Сыхьатыр 18.00